

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสาคลี

ต. บานนมโค อ.เสนา จ. พระนครศรีอยุธยา

Agrotourism Patterns Case Study Sustainable of Saklee Community Ayuttaya

T096401

โดย

นายสุรชัย นัยสำราญ

พ.ศ. 2543

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

Department of Agricultural Technique

Faculty of Agricultural Technology

ป/พ.

๙๘๕๘๘

๘5A3

เลขทบทวน.....

เลขทะเบียน 96401

วันเดือนปี - 6 JUN 2003

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

กรุงเทพฯ 10520

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY

CHAOKUNTAHARN LADKRABANG

BANGKOK 10520 THAILAND

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เรื่อง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสาครลี ต.บางนมโค อ.เสนา จ.

พระนครศรีอยุธยา

โดย

นาย สุรัชย์ นัยสำราญ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตร
วท.บ (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

พีร ๒ ๑ ๒

30/๕๕/๕๓

(อ. พีรชัย กุลชัย)

กรรมการปัญหาพิเศษ

30/๕๕/๕๓

(อ. สนอง นิลเพ็ชร)

หัวหน้าภาควิชา

๕๕ ๑ ๑

A, ๓๐, ๕๓

(นางสาวสุชมาภรณ์ ชันธ์ศิริ)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาสวนเกษตรยั่งยืน
ชุมชน สาคีลี ต.บางนมโค อ.เสนา จ. พระนครศรีอยุธยา

โดย : นายสุรัชย์ นัยสำราญ

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ : พ.อ. ก.อ. 30/10/2561 43
(อาจารย์ พีรัชย์ กุลชัย)

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การศึกษารูปแบบโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ และอุปสรรคในการบริหารงาน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนเกษตรยั่งยืนในชุมชน สาคีลี ต.บางนมโค อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาพบว่า สวนเกษตรยั่งยืนชุมชน สาคีลีมีรูปแบบการดำเนินงานกันเองภายในชุมชน และมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน 5 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมกองทุนชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกันในการรวมกลุ่มเพื่อนำเงินมาออมทรัพย์
2. กิจกรรมการแพทย์แผนไทย เป็นกิจกรรมที่ใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษาและจำหน่ายสมุนไพรให้กับนักท่องเที่ยว หรือคณะที่เข้ามาศึกษาดูงาน
3. กิจกรรมครัวชุมชน เป็นกิจกรรมที่นำผลผลิตที่ได้จากชุมชนมาจำหน่าย
4. กิจกรรมบูรณะกิจกรรมชุมชน เป็นกิจกรรมที่นำผลผลิตของชุมชนมาแปรรูปเพื่อจำหน่าย
5. กิจกรรมเกษตรธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการกำจัดแมลง คือ ใช้สารสะเดา

สวนเกษตรยั่งยืนชุมชน สาคีลี เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปพักผ่อนตามบ้านของเกษตรกรเพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่าเป็นอย่างไรบ้าง

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของชุมชน สาคีลียังไม่พบปัญหาอะไรเนื่องจากการดำเนินงานของชุมชน สาคีลีเป็นการดำเนินงานของเกษตรกรกันเอง โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ประสานงานและคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ให้คำแนะนำในเรื่องการให้บริการ ส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้แก่เกษตรกร เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยาม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้ได้จัดทำขึ้น เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร) ซึ่งกว่าจะเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ได้นี้ ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรค มากมายซึ่งทั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ข้าพเจ้าของขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้ คือ อาจารย์ พีรชัย กุลชัย ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ อาจารย์ สมอง นิลเพชร กรรมการปัญหาพิเศษ และขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่กรุณาเป็นกำลังใจให้แก่ข้าเจ้าตลอดมา รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ข้อมูลทุกท่าน

ข้าพเจ้าหวังว่าปัญหาพิเศษฉบับนี้ คงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้พบเห็นและผู้ที่น่าสนใจในเรื่องนี้ได้ ไม่นานก็น้อย ความดีใด ๆ ที่บังเกิดขึ้น ก็ขอมอบให้แก่บุคคลดังกล่าวข้างต้น แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขอรับไว้และกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

นายสุรชัย นัยตำราญ

ผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
	(:)
สารบัญตาราง	
สารบัญภาพ	(2)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
1. ความสำคัญของการท่องเที่ยว	4
2. ความหมายของการท่องเที่ยว	4
3. ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว	5
4. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	6
5. การท่องเที่ยวกับสภาพแวดล้อม	7
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	12
7. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	16
8. สภาพทั่วไปของตำบลนวมโคม	18
9. สภาพทั่วไปของชุมชนสาคลี	20
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	
ศึกษาจากเอกสาร	29
ศึกษาจากปฏิบัติงาน	29
การวิเคราะห์ข้อมูล	29
การนำเสนอข้อมูล	29
บทที่ 4 ผลการศึกษาและวิจารณ์	
ตอนที่ 1 รูปแบบกิจกรรมชุมชนสาคลี	30
ตอนที่ 2 ทิศทางการพัฒนาผู้การท่องเที่ยว	37
ตอนที่ 3 วิจารณ์ผลการศึกษา	40

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
	กิจกรรมที่มีในชุมชน	41
	การเตรียมความพร้อมชุมชน	41
	ปัญหาและอุปสรรค	42
	ข้อเสนอแนะ	42
เอกสารอ้างอิง		43
ภาคผนวก		
	ภาคผนวกที่ 1	45
	ภาคผนวกที่ 2	46

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

(๑)

ตารางที่	หน้า
1. ผลดีและผลเสียของการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรม	10
2. ผลดีและผลเสียของการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม	11
3. แสดงอาชีพหลักของประชากร ในชุมชนสากลี	22
4. แสดงการถือครองที่ดินของประชากรในชุมชนสากลี	23
5. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับการถือครองที่ดินในชุมชนสากลี	23
6. แสดงช่วงการทำงานของชาวนาในรอบปี (นาค้าควมคูนานปี)	24
7. แสดงเวลาช่วงกาทำงานของชาวนาในรอบปี (ทำนาปรัง)	25
8. แสดงคณะบุคคลที่เข้ามาคูนงานตั้งแต่ปี พ.ศ 2541-2543	37
9. แสดงลักษณะและรูปแบบกิจกรรมที่จะให้บริการในชุมชนสากลี	38

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

(2)

ภาพที่

หน้า

1. แสดงแผนที่ อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา 19
2. แผนภูมิแสดงความเปลี่ยนแปลงของชุมชนสากลีจากอดีตถึงปัจจุบัน 28
3. แสดงสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์นำเงินมาฝาก 31
4. แสดงคณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ 31
5. แสดงสมุนไพรที่มีจำหน่ายในกิจกรรมการแพทย์แผนไทย 34
6. แสดงผลผลิตที่ได้จากธุรกิจชุมชน 35

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จุดค้อยของการพัฒนาภายในประเทศไทยในสภาพปัจจุบันก็คือ ประชากรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากจนประกอบกับประชาชนภายในประเทศส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่นอกเมืองต่าง ๆ ยังมีการศึกษาต่ำ มีโอกาสทางการศึกษาน้อย รวมทั้งยังเกิดปัญหาจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ในชุมชนเมือง เนื่องจากสาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาโสเภณี เป็นต้น ทำให้การพัฒนาเป็นไปค่อนข้างช้า นอกจากนี้ จำนวนประชากรที่อยู่ในหน่วยงานของการผลิตนอกเหนือจากภาคเกษตรกรรมจะต้องทำงานแข่งกับเวลามากขึ้น โดยเฉพาะส่วนของโรงงาน ห้างร้านและบริษัทในชุมชนเมืองใหญ่ ๆ และจากปัญหาดังกล่าวทำให้ประชากรเกิดความเครียด ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเข้ามามีบทบาทกับคนมากขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมการบริการมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล ป่าไม้ เป็นต้น จากบทบาทของการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมการบริการมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นทางอันดีทางหนึ่งของผู้ประกอบอาชีพทางการบริการ ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความน่าสนใจเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม และยังมีสภาพที่รองรับนักท่องเที่ยวได้อีกหลายรูปแบบ และหนึ่งในจำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและสนใจจากนักท่องเที่ยวที่จะได้รับความเพลิดเพลินและได้รับความรู้ทางด้านเกษตร นอกจานี้ยังได้รับความรู้ในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรมของคนภายในชุมชนนั้นๆ และยังส่งผลถึงเจ้าของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิมอยู่แล้ว โดยเฉพาะยังช่วยลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานจากชุมชนบทยเข้าไปสู่ชุมชนเมือง และส่งผลให้ควมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนให้มีความรักและความห่วงใยในชุมชนของตนเองให้มากขึ้น

สวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนบ้านสากลมีความหลากหลายทางชีวภาพและความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อีกมากมาย จึงสมควรที่ทำการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร และนอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร และนอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

เที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เปิด โอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมเอง ภายในสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากล และ ยังมีการแสดงผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการคิดวิธีการต่าง ๆ ในการผลิต จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ในแต่ละปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เดินทางมาเยี่ยมชมในสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากล

จึงเห็นว่าควรมีการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากล เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีให้กับชุมชนอื่นที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองไปในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร และจัดการ
2. เพื่อทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน สวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานประกอบการวางแผนพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
2. ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ขอบเขตการศึกษา

การทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้ทำการวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมเอกสารและข้อมูลท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่สวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากล ต. บางนมโค อ.เสนา จ. พระนครศรีอยุธยา

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นถึงการเรียนรู้วิถีเกษตรกรในชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดความรู้

นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เดินทางเข้ามาในเขตสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากล เพื่อการศึกษาและนันทนาการ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนสากลในรูปแบบต่าง ๆ

สวนเกษตรยั่งยืนชุมชน หมายถึง การที่ประชากรหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนให้มีความหลากหลายและมีความยั่งยืนในรูปแบบต่าง ๆ

บทที่ 2

ตรวจเอกสาร

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยว

เสรี วังสไพจิตร (2533 : 188-214) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจโดยตรงและธุรกิจทางอ้อม หรือ ธุรกิจสนับสนุนการบริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะต่างชาติคือ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า เป็นการซื้อเงินตราต่างประเทศ โดยการขายสินค้า คือ บริการต่าง ๆ ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศเพราะก่อให้เกิดอาชีพ หลายแขนง นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียด และได้ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางและได้สรุปไว้ดังนี้

1.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ โดยการนำเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศ เช่นเดียวกันกับการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ ได้แก่ ประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวและเข้ามาซื้อสินค้าไทยและนำกลับออกไป

1.2 การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินของประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศในการพัฒนา เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้วในการนำเข้าสินค้าตนเองไม่สามารถผลิตได้ นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนายังต้องพึ่งพาสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เพื่อกู้ยืมเงินตราใช้ในการพัฒนาประเทศ

1.3 การท่องเที่ยวเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษี คือ นักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับคนอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมและจะต้องจ่ายภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการ

1.4 การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศ

1.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประเทศ

1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวางและกระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูง จึงเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เพราะจกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการและธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงสร้างงานสร้างอาชีพอีกมากมายด้วย

1.7 การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การผลิตไม่ขึ้นกับดินฟ้าอากาศ หรือเครื่องมือโดยเฉพาะเจาะจงเหมือนกัน ภาผลิตในสาขาอื่น ๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แม้แต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตนเอง

2. ความหมายของการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2535) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างน้อย 3 ประการ

2.1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว

2.2 เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

2.3 การเดินทางโดยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เป็นการประกอบอาชีพหรือหารายได้

3. ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว

การที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวประเภทใด จะขึ้นอยู่กับเหตุจูงใจทำให้การท่องเที่ยว การสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกันของแต่ละคน เหตุจูงใจในการท่องเที่ยวนี้ แยกลักษณะการจูงใจที่ทำให้ผู้คนต้องการท่องเที่ยวออกเป็น 8 กลุ่มคือ

3.1 การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง นักท่องเที่ยวใช้เวลาหยุดงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นพบสิ่งต่าง ๆ แบบอุบัติการณ์ใหม่ ๆ เพื่อชมทิวทัศน์อันงดงามเมื่อพบเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

3.2 การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ได้แก่พวกที่ใช้วันหยุดเพื่อพักผ่อนโดยไม่ทำอะไร ทั้งนี้เพื่อขจัดความเหนื่อยทั้งกายและใจที่เกิดขึ้นในเวลาทำงานให้หมดสิ้นไป และเรียกพลกำลังกลับคืนมาเริ่มทำงานในเวลาใหม่

3.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวที่ปรารถนาจะเรียนรู้ศิลปวิทยาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ในสถาบันหรือสถานที่ที่มีชื่อเสียง

3.4 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.4.1 การท่องเที่ยวเพื่อชมการแข่งขันกีฬาครั้งใหญ่ ๆ ของโลก

3.4.2 การท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬาในที่ที่มีการกีฬานั้น ๆ

3.5 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ ที่จริงการท่องเที่ยวเพื่อประกอบธุรกิจไม่น่าจะนับเข้าเป็นการท่องเที่ยวเพราะขาดปัจจัยที่กล่าวไว้ การท่องเที่ยวต้องเป็นการกระทำอย่างเสรีและมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว ถ้าถือเคร่งครัดตามทฤษฎีก็น่าจะเป็นเช่นนั้น แต่ที่เป็นข้อเท็จจริงอยู่นั้น การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจแทบทุกคนจะใช้เวลาไว้ให้เหลือไว้สำหรับการท่องเที่ยว

3.6 การท่องเที่ยวเพื่อการเปิดการประชุมสัมมนา ในปัจจุบันมีองค์การ คณะกรรมการ สมาคม ฯลฯ ทั้งในและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนาได้ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวขึ้นอย่างมากมาย

3.7 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ทุกวันนี้มีการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่งซึ่งอาจไม่อยู่ในประเภทหนึ่งประเภทใดโดยเฉพาะ บุคคลที่เดินทางไปต่างประเทศเพื่อการวิจัยในด้านสังคมวิทยา และมนุษยวิทยาและอยู่ปะเทศนั้นเป็นเวลาานบเดือน

3.8 การท่องเที่ยวเพื่อการเกษตร แต่ไหนแต่ไรมาการท่องเที่ยวไปไหน ๆ เพื่อหาความเพลิดเพลินทางเกษตรอย่าง ใจง้าง การท่องเที่ยวไปไหนต่อไหนของนักท่องเที่ยว โดยมีเจตนา รมย์แฝงอยู่ในอันที่จะขาดความเพลิดเพลินเชิงเกษตรนี้มาช้านาน นักมนุษยวิทยาสันนิฐานว่า กิจกรรม ไสภณมีมาพร้อม ๆ กับอารยธรรมของคน และเกิดขึ้นในชุมชนที่มีคนเดินทางผ่าน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540 : 6-7) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพของการท่องเที่ยวไทยและพบว่า การเปรียบเทียบเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศไทยในเอเชียแปซิฟิก จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว 289 คน พบว่าประเทศที่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวสูงสุด 5 ประเทศเรียงตามลำดับได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ไทย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เมื่อแยกศักยภาพ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ความดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยว การบริหารและการจัดการของรัฐ และการจัดการและการให้บริการของอุตสาหกรรมของเที่ยว พบว่า ในกลุ่มสินค้าท่องเที่ยวประเทศไทย ได้รับการยกย่องว่ามีศักยภาพสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ใน 5 ประเทศ ได้แก่

- แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์
- กิจกรรมทางวัฒนธรรม
- ทัศนียภาพของคนไทย
- อาหาร
- ชีวิตราตรี

4. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล (2541 : 38-40) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ 3 องค์ประกอบคือ

4.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยว นั้นมักจะมียุทธศาสตร์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวสนใจนิยมนิยมเดินทางมาเที่ยวกันมาก

สิ่งดึงดูดในการท่องเที่ยวยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

4.1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติให้มา คือความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่ เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่าและชีวิตสัตว์ป่าเป็นต้น

4.1.2 สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และสามารถดึงดูดให้มนุษย์ไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม

4.2 สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สรรพสิ่งทีรองรับในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกที่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด คือเรื่องที่พัก ไม่ว่าจะเป็นที่พักในรูปแบบใด เช่น โรงแรม เกสต์เฮาส์ เป็นต้น สิ่งสำคัญอันดับรองลงมาก็คือ การบริโภคจึงต้องมีร้านอาหารบริการด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยว

4.3 การเข้าถึงได้ หมายถึงการ ไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ นั่นคือจะต้องมีการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีด้วยกัน 3 ทาง คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ 3 ทางแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะพัฒนาได้ดี เมื่อการคมนาคมขนส่งก็จะมีความสะดวกทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ที่จะขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นที่สำคัญในการเข้าถึง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) ได้แบ่งการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท

- ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือมีความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร ชาย ทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์ และสภาพภูมิศาสตร์อื่น ๆ นอกจากนั้นยังรวมบริเวณที่มนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุงตกแต่ง เพิ่มเติมในบางส่วนให้ความสวยงามของธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ และสถานที่ตากอากาศต่าง ๆ

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือ และสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพชีวิตในริมคลองตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวประมง งานเทศกาล ประเพณีวัฒนธรรมเป็นต้น

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ โบราณสถาน และ ศาสนา หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เราได้สร้างขึ้นมา ตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งนี้ เป็นมรดกของอดีตและได้สร้างขึ้นในปัจจุบัน

5. การท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

เกษม จันทร์แก้ว (2541 : 3) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมไว้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และทางชีวภาพที่อยู่นอกโดยรอบของตัวมนุษย์จึงเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่า สิ่งแวดล้อมเป็นทุกสิ่งทุกอย่างบนผืนโลก เป็นทั้งของแข็ง ของเหลว ก๊าซ สารเคมี ดิน ไม้ สัตว์ คน แร่ อากาศ วัตถุธาตุ สิ่งก่อสร้าง บ้านเรือน ถนน โรงเรียน วัด เมือง ชุมชน วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี กฎระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สิ่งแวดล้อมอาจเป็นสิ่งที่ให้คุณ ให้โทษต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเรียกว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (Natural Environment) และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment)

วินัย วิรวัฒนานนท์(2538 : 124-125) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมว่ามี 3 ความหมาย

- สิ่งที่อยู่โดยรอบตัวสิ่งมีชีวิต (The Surrounding of organism) หมายถึง ธรรมชาติทุกชนิดที่อยู่รอบตัวสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ระบบนิเวศทั้งหมด ตัวของสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์เอง ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศด้วยเหมือนกัน

- สิ่งมีชีวิตที่อยู่โดยรอบตัวมนุษย์ที่เป็นรูปธรรม หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่เป็นกายภาพและชีวภาพ ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้น ตามความหมายนี้จะหมายถึง สิ่งที่เป็นรูปธรรมทุกชนิดที่อยู่รอบตัวมนุษย์ที่สามารถจัดต้องได้

- สิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทุกชนิด ตามความหมายนี้หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้นที่เป็นรูปและนามธรรม โดยสิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรมนี้รวมถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคมของมนุษย์ อันได้แก่ แบบแผนของสังคม ประเพณี ค่านิยม ฯลฯ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2536 : 9) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต แบ่งเป็น 2 ประเภท

- สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural environmoent) จำแนกย่อยได้ 2 ชนิดคือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environmoent) เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพหรือชีวภูมิศาสตร์ (Bio-gographical Environmoent) เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ และพืชพรรณธรรมชาติ

- สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural Environmoent) หรือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยี และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์เป็นผู้ทำขึ้น

จากความหมายของสิ่งแวดล้อม ดังกล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ความหมายที่ว่า สิ่งแวดล้อมคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ น่าจะเป็นความหมายที่เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากว่าในการศึกษาการดำเนิน

ชีวิตของมนุษย์ทั้งมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา ปัญหาหรือผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงล้วนมีผลกระทบกับสิ่งเหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งที่รัฐบาลส่งเสริม สนับสนุนแต่ขณะเดียวกัน กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

1.1.1 ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม จากการเดินทางท่องเที่ยวจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับปริมาณกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวและลักษณะกิจกรรม ดังนั้นเมื่อในปัจจุบันมีความต้องการที่จะทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจที่จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนเป็นที่ต้องการจำนวนมาก ในขณะเดียวกันทรัพยากรที่มีอยู่เพียงพอในขอบเขตที่จำกัด การแสวงหาผลประโยชน์จากท่องเที่ยวอย่างฉลาด จำต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (ดังตารางที่ 1)

1.1.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากสังคมมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา คนที่อยู่ในสังคมมีความต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ตนเองมีความทันสมัย (ดังตารางที่ 2)

แนวทางที่จะแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลาย โดยมีสาเหตุมาจากการท่องเที่ยว อาจจำแนกโดยสังเขปออกเป็น 2 วิธี คือ

- การบริหารนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ การให้ความรู้การศึกษาแก่เยาวชน นักท่องเที่ยว ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ต่อสังคม การรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยว
- การบริหารธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้คงสวยงามตามธรรมชาติ หรือดีขึ้น โดยการนำเอาแนวระบบการกำจัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว หรือกำหนดฤดูกาล ที่จะเข้ามาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ สามารถฟื้นตัวได้เองตามธรรมชาติ

นอกจากนี้ยังมีผลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ไม่สามารถระบุไว้ว่าเป็นผลดีผลเสีย

กล่าวคือ อาจจะเป็นได้ทั้งผลดีและผลเสียขึ้นอยู่กับกรณี ๆ ไปนั่นเอง การเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่หรืออพยพย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง สภาพทางสังคมของคนท้องถิ่น และอาชีพในเรื่องอาหารการกิน การแต่งตัว การบริโภคสินค้าของคนท้องถิ่นเอาอย่างนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 ผลดีและผลเสียของการท่องเที่ยวทางด้านสิ่งแวดล้อม

ผลดี	ผลเสีย
1. ทำให้มีการก่อสร้างและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น	1. ทำให้สูญเสียความสมดุลหรือเกิดความเปลี่ยนแปลงในพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่สำคัญหรือหายากในพื้นที่การท่องเที่ยว
2. ทำให้มีการก่อสร้างและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม	2. ทำให้สูญเสียคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในแง่ของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ด้านทิวทัศน์
3. ทำให้มีการควบคุมป้องกันภัย อันตรายจากธรรมชาติต่าง ๆ มากขึ้น	3. ทำให้เกิดมลภาวะ (Pollution)
4. ทำให้มีระบบการควบคุมและการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น น้ำ น้ำทะเล การป้องกันภัยธรรมชาติบริเวณชายฝั่งทะเลดีขึ้น	4. ทำให้สูญเสียหรือทำลายทรัพยากรดั้งเดิม
6. ทำให้มีการปรับปรุงเกี่ยวกับภูมิทัศน์และมีการวางแผนยกระดับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	5. ทำให้สูญเสียพื้นที่การใช้ที่ดิน ที่เป็นป่าไม้ การเกษตรกรรมและทุ่งเลี้ยงสัตว์ อันเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
7. ทำให้มีการใช้มาตรฐานการควบคุมเพื่อรักษาพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืชต่าง ๆ ที่สำคัญในพื้นที่ท่องเที่ยวที่สูญเสียสภาพได้ง่ายไว้โดยการให้เครื่องมือที่เป็นกลไกบริหารหรือการจัดการต่าง ๆ	6. ทำให้เกิดการแออัดกันทั้งในด้านการคมนาคมการท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา
	8. ทำให้เกิดมลภาวะเสีย ทำลายความสงบ
	9. ทำให้สูญเสียสภาพแวดล้อมดั้งเดิมหรือบรรยากาศธรรมชาติที่ยังไม่เจริญไปกับมีสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เจริญไปกลับมีสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศธรรมชาติซึ่งมีการพัฒนาสมัยใหม่มาแทนที่

ที่มา : กองพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ 2536

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 ผลดีและผลเสียของการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลดีด้านสังคม	ผลเสียด้านสังคม
<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวทางสังคมมากขึ้น 2. ทำให้มีการปรับปรุงบริการสาธารณะต่าง ๆ ในสังคม เช่น การขนส่ง ขยะมูลฝอย 3. ทำให้ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณสุขของสังคมนั้น 4. ทำให้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณะต่าง ๆ ให้ทันสมัยขึ้น 5. ทำให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวหรือพักผ่อนหย่อนใจในสังคมนั้นเพิ่มมากขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้เกิดอาชญากรรม เช่น การข่มขืน การปล้นจี้ การลักทรัพย์ ฉกชิงวิ่งราว ฯลฯ 2. ทำให้มีกิจกรรมที่ไม่ดีงามมากขึ้น เช่น การค้ายาเสพติด โสเภณี การพนัน 3. ทำให้เกิดการแออัดยัดเยียด ในการใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 4. ทำให้มีการรบกวนความสันโดษ หรือความสงบสุขของผู้คนที่อาศัยอยู่ในสังคม 5. ทำให้มีการให้ภาษาพื้นเมืองหรือภาษาท้องถิ่นน้อยลง มีการใช้ภาษากลางซึ่งเป็นที่ใช้กันทั่วไปมากขึ้น ทำให้ระดับความเป็นปึกแผ่นของภาษาลดน้อยลง
ผลดีด้านวัฒนธรรม	ผลเสียด้านวัฒนธรรม
<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้มีการแสดงออกถึงความแตกต่างด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน 2. ทำให้มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรมพื้นเมืองที่มีมาแต่โบราณ 3. ทำให้มีการทุนบำรุงรักษาสถานที่อนุสาวรีย์ พงสาวดาร และเรื่องราวทางศาสนาและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ไว้ 4. ทำให้คนท้องถิ่นมีความภูมิใจ จงรักภักดี และทำให้ความเชื่อถือต่อสังคมชุมชนนั้น 5. ทำให้เกิดความเข้าใจกันดีระหว่างคนท้องถิ่นกับคนต่างถิ่นหรือต่างชาติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยม ศิลปกรรมและการทำบุญช่วยเหลือต่าง ๆ ในจิตใจคน 2. ทำให้ลดมาตรฐานศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น มีการลอกเลียนแบบศิลปออกขายนักท่องเที่ยว ผลิตินค้าที่ระลึกมีคุณภาพต่ำตลอดจน... ขายต่อนักท่องเที่ยว 3. ทำให้เกิดความรู้สึกรำคาญใจต่อการค้า

ที่มา : กองพัฒนา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ 2536

6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีมานานแล้วในโลก ยกตัวอย่างในประเทศเยอรมันนี่ เกิดจากการที่ชาวชนบทต้องการจะดำเนินกิจกรรมบางอย่างที่รื้อฟื้นวัฒนธรรมเก่าแก่เพื่อความภาคภูมิใจ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้จัดเทศกาลงานละเล่นต่าง ๆ แบบโบราณขึ้นเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นจึงเริ่มมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชม เกิดการพัฒนาในบ้านหรือในฟาร์ม นักท่องเที่ยวจากในเมืองซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนเมืองมีความต้องการสัมผัสชีวิตที่เรียบง่ายเป็นธรรมชาติ ต้องการเรียนรู้ในเรื่องการดูแลวัวและฟาร์ม ซึ่งนอกจากจะได้รับความเข้าใจในวัฒนธรรมความเป็นน้ำใจไมตรีของชาวชนบทอีกด้วย (สรวิศ อิศาสรรพกิจ, 2540)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการใช้ทรัพยากรด้าน การเกษตรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ โดยการใช้กิจกรรมทางการเกษตร การดำรงชีวิตหรือวิถีของประชาชนท้องถิ่น ความสวยงาม ความสมบูรณ์และความอร่อยของพืชพันธุ์และผลไม้ที่เกิดจากการเพาะปลูก สภาพธรรมชาติระบบนิเวศน์ที่สวยงาม เน้นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว

ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเทศไทยจัดเป็นประเทศเกษตรกรรมที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาตินานาชนิด ทั้งสวนดอกไม้ พืชผล และสวนไม้เมืองร้อน ที่มีความแปลกหลากสายพันธุ์ให้มีบริโภคตลอดทั้งปี ความสวยงามของพืชผลและสวนผลไม้ ไร่นาที่เกิดจากธรรมชาติ และฝีมือมนุษย์ท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีชุมชนเกษตรย่อมแสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ชนบทธรรมชาติประเพณี รวมทั้งความเป็นอยู่และกิจกรรมของชาวบ้านในชุมชนนั้น จากวิถีเกษตรกรรมของชาวชนบทนี้เอง นายปราโมทย์ รัชการานนท์ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร จึงเกิดแนวความคิดที่จะจัดทำโครงการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพของสิ่งแวดล้อม

การาเดช พยัควิเชียร (2539 : 4-5) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไว้ดังนี้

- การท่องเที่ยวให้ความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปโดยตลอด ในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เน้นเป็นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติวัฒนธรรมท้องถิ่นมีขอบเขตจำกัด โดยรูปแบบการท่องเที่ยว สถานที่ ตลอดจนกลุ่มนักท่องเที่ยว

6.1 แนวทางการดำเนินงานและการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6.1.1 จุดท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านเกษตร ดำเนินการในลักษณะร่วมกันในลักษณะสมาชิก กลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน มีทั้งประเภทที่พักค้างในหมู่บ้าน มีทั้งประเภทที่พักค้างในหมู่บ้านได้ และประเภทระยะสั้น ไม่เกิน 1 วัน ในแต่ละจุดจะมีลักษณะเด่นโดยเฉพาะ (highlight) เช่น หมู่บ้านทำนา หมู่บ้านไม้ผล หมู่บ้านไม้ดอก หมู่บ้านพืชผัก หมู่บ้านเลี้ยงไหม หมู่บ้านเลี้ยงผึ้ง หมู่บ้านคางคก ฯลฯ นอกจากกิจกรรมที่เป็นจุดเด่นแล้วยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจประกอบด้วย ในหมู่บ้านนักท่องเที่ยวจะแบ่งเขตเพื่อให้เหมาะสมต่อการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะแบ่งเขตเพื่อให้เหมาะสมต่อการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นส่วน ๆ ดังนี้

- บริเวณที่เป็นจุดหรือศูนย์กลางบริการนักท่องเที่ยวเป็นจุดแรกที่นักท่องเที่ยวจะแวะพักผ่อน เที่ยวชมหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ลานจอดรถที่ ที่พักนักท่องเที่ยว และรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม ที่จำหน่ายสินค้าแปรรูป แปลงรวบรวมพืชผักที่สนใจ ฯลฯ

- ส่วนที่เป็นพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรในหมู่บ้าน เกษตร โดยเกษตรกรเหล่านี้จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการเกษตรเป็นอย่างดีสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าชมหรือร่วมกิจกรรมสวนพื้นที่ของเกษตรกรแต่ละรายได้

6.1.2 จุดท่องเที่ยวเกษตรประเภทเฉพาะรายบุคคลรายบุคคลหรือรายกิจกรรม เป็นจุดท่องเที่ยวเกษตรที่เป็นสวนหรือไร่เนาของเกษตรกรเฉพาะรายใดรายหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นสวนเกษตรที่มีความก้าวหน้าในการปลูกเฉพาะอย่าง เช่น สวนเงาะ ทุเรียน สวนมะม่วง สวนลิ้นจี่ สวนลองกอง สวนเกษตรผสมผสาน สวนไม้ดอกต่าง ๆ สวนผักต่าง ๆ จุดท่องเที่ยวเหล่านี้ กรมส่งเสริมเกษตรจะไปช่วยเหลือสนับสนุนด้านเทคโนโลยี และการจัดการให้ดีขึ้น ให้นำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการพืชพันธุ์

6.1.3 จุดท่องเที่ยวเกษตรประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ เป็นลักษณะของจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการจัดงานเทศกาลหมอนไหม หรือเป็นปรากฏการณ์ทางการเกษตรที่น่าสนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเช่น ทุ่งดอกทานตะวันบาน ทุ่งดอกปทุมมา เป็นต้น

6.2 ลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว

ในลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่งจะมีให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรมแล้วแต่สภาพของจุดท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่งได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.2.1 ประเภทการแสดงสินค้าหรือสาริต

- แปลงสาริตพันธุ์พืชสวยงาม และหลากหลายเช่น กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผัก
- แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ เช่น พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือจากที่ต่าง ๆ

ทั่วโลก

แปลงแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ทางด้านการเกษตร เช่น การปลูกดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิตการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิตต่าง ๆ

- การแสดงประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมา
- การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องไม้ และวิถีทางการเกษตรของไทย

6.2.2 ประเภทให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมระยะสั้น

- การเข้าชมสวนเกษตรเช่น สวนไม้ดอก สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนผลไม้ โดยนักท่องเที่ยวเก็บผลผลิตกินเองจากต้น ไม้สวน หรือการซื้อผลผลิตโดยการเลือกเก็บเองได้มีทั้งความสวยงามแปลกตา และบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

- การทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น ชีวสวย นั่งเกวียน ไถนา กรีดยาง ยกขอ พายเรือ ทอดแห เป็นต้น

6.2.3 ประเภทให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน

- นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อการศึกษาและสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชนบทเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะอาด สะอาด

6.2.4 ประเภทการอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่ และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน

- ฝึกหัดปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรในสมัยใหม่ เช่น การปลูกและการดูแลรักษาการแปรรูปและการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ ซึ่งอาจจะมีประกาศนียบัตรให้

- ฝึกหัดปฏิบัติการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านในหมู่บ้าน เช่น ศึกษาแมลงที่เป็นประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การเก็บเห็ดในป่า การทำข้าวเม่า การทำขนมจีบ เป็นต้น

6.2.5 ประเภทจำหน่ายสินค้าและผลผลิตทางการเกษตร

- สินค้าอาหารเกษตรแปรรูปหลากหลายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านของเกษตรกร
- ต้นพืชไม้ เมล็ดพันธุ์ที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อ ไปปลูกเอง
- ของใช้และของที่ระลึกต่าง ๆ

6.3 บริการและการจัดการ

6.3.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ กำหนดให้มีจุดศูนย์กลางบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเป็นจุดศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวจะเข้าชมกิจกรรมการเกษตรในแหล่งชุมชน หรือหมู่บ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นประโยชน์ในการนำเอกสารนี้ไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บ้านท่องเที่ยว นั้น ๆ เป็นการเอื้ออำนวยความสะดวกในการให้ความรู้และข้อมูลเบื้องต้นต่าง ๆ ก่อน และหลังดูงานในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

6.3.2 การพัฒนาจุดบริการนักท่องเที่ยว เป็นการปรับปรุงพัฒนาบริเวณนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว

6.3.3 การประชุมชี้แจง จัดประชุมชี้แจงการดำเนินการ โครงการท่องเที่ยวเกษตรแก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง บริษัทนำเที่ยว ผู้แทนกลุ่มเกษตรกรในชุมชน เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ รูปแบบการดำเนิน โครงการ

6.3.4 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจของ การท่องเที่ยวและการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมดำเนินธุรกิจ

6.3.5 การจัดการและบริหาร โครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

6.3.6 การจัดการและการให้บริการของกลุ่มเกษตรกร ให้คำแนะนำและดูแลช่วยเหลือ เกษตรกรในการวางรูปแบบการบริการงานภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะกรรมการ ของกลุ่มและแบ่งภารกิจ ในการำงานและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าชม

6.3.7 การจัดการระบบรวบรวมและกระจายสินค้า สินค้าจะนำมาจำหน่ายภายในศูนย์ บริการ ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร สินค้าแปรรูป หัตถกรรม ของที่ระลึก เป็นต้น จำเป็นต้องจัด ระบบการวางจำหน่าย เพื่อให้สินค้ามีความหลากหลาย น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว

6.3.8 การจัดการและดำเนินงานของกลุ่ม โดยจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ

- การจัดทำแผ่นพับ โปสเตอร์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเกษตร
- จัดทำป้าย โฆษณาเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าชมตามแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
- เชิญผู้แทนสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ไปศึกษาดูงาน

6.3.9 การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่โครงการ

- ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริษัท นำเที่ยว โรงแรม การรถไฟ สายการบินต่าง ๆ ให้ช่วยแนะนำ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าของบริษัทเข้าชมในแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

7. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

7.1 สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีมานานแล้วในประเทศไทยแต่ในยุคแรก ๆ จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเกษตรกร โดยมีเป้าหมายที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตรตลอดจนเรียนรู้เทคโนโลยีจากเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ ต่อมาตลาดทัวร์เกษตรได้ขยายตัวครอบคลุมผู้สนใจด้านเกษตรรวมทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มที่รักธรรมชาติ ทัวร์เกษตรที่นิยมส่วนใหญ่เป็นการพาเยี่ยมชมสวนหรือไร่นาของเกษตรกร โดยเฉพาะซึ่งมีความก้าวหน้า และประสบความสำเร็จในการทำงานเฉพาะอย่าง

จากการที่เกษตรกรที่ขยายตัวอย่างกว้างขวางครอบคลุมทั้งเกษตรกรมืออาชีพที่ต้องการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและเกษตรกรมือใหม่หรือสมัครเล่น ที่มีความพร้อมด้านที่ดินและเงินทุน แต่ยังคงขาดประสบการณ์รวมไปถึงต้องการเที่ยวพักผ่อนสัมผัสกับพืชสวน พืชไร่ และได้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร เพื่อการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างลงตัว ปัจจุบันทัวร์เกษตรมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามความสนใจที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมากขึ้น

7.2 ความเคลื่อนไหวของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรดำเนินไปในลักษณะของการจัดกิจกรรมโดยเกษตรกรเองหรือเป็นการนำทัศนศึกษาเท่านั้น วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะเริ่มต้นไม่เน้นผลตอบแทนทางเศรษฐกิจหรือความเพลิดเพลินเท่านั้น แต่เน้นการให้ความรู้และประสบการณ์ทางการศึกษามากกว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นิยมกันมากคือ การเยี่ยมชมสวนผลไม้ สวนเกษตร ฟาร์มเลี้ยงสัตว์เหล่านี้เป็นต้น ต่อมาเมื่อผู้ให้ความสนใจมากขึ้น การดำเนินการเชิงธุรกิจจึงเริ่มเกิดขึ้นและมีบริการการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นขยายตัวตามมา

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเริ่มมีการพัฒนามากขึ้นเมื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยตรงด้านการเกษตร คือ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ริเริ่มโครงการท่องเที่ยวเกษตรปีท่องเที่ยวไทย 2541 – 2542 (Amazing Thailand 1997 – 1999) โดยนำเอาวัฒนธรรมของชาวบ้านพร้อมผลิตผลทางการเกษตรที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์มาจัดการ โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นสื่อกลางที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

7.3 ความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาถึง หลักพื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดจนสภาพของประเทศทั้งนโยบายของรัฐที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงเห็นว่ามีความเป็นไปได้ดังกล่าวอยู่บนพื้นฐาน ดังนี้

7.3.1 เงื่อนไขด้านทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเกษตรที่สำคัญ คือ สวน หรือฟาร์ม ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว มีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการผลิตตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตประกอบกับการเกษตรยังขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิอากาศ ดังนั้น การพัฒนาดูแลรักษา ตลอดจนวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดการท่องเที่ยว

7.3.2 เงื่อนไขด้านตลาดการท่องเที่ยว

ระบบตลาดต้องดี มีการจัดทำแบบแผนการตลาด หรือความสนใจที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวมากกว่ามุ่งหารายได้โดยเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ผู้จัดนำเที่ยวต้องมุ่งให้ข้อมูลที่ชัดเจนแก่ผู้สนใจทั่วไปว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวจะพบอะไร เตรียมตัวอย่างไร และปฏิบัติตนอย่างไรเมื่ออยู่ในสวนหรือพักอยู่ในบ้านเกษตรกร

7.3.3 ด้านบริการท่องเที่ยว

การให้บริการในกระบวนการท่องเที่ยวเกษตร ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะ หากให้บริการโดยไม่ระมัดระวังเท่าที่ควร จะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมาก ทั้งต่อเกษตรกรเอง ผู้จัดนำเที่ยวและนักท่องเที่ยว รวมถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมได้ เกษตรกรจึงต้องจัดวางสถานที่ท่องเที่ยวภายในสวนหรือฟาร์มอย่างเป็นระเบียบและเป็นระบบ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยว เช่น สวนถูกเหยียบย่ำหรือถูกทำลาย สัตว์เลี้ยงเกิดโรคระบาดที่มากับนักท่องเที่ยวและปัญหาข่าแมลงที่อาจส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว เป็นต้น

7.4 สาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางท่องเที่ยวของคนส่วนใหญ่ โดยสรุปดังนี้

7.4.1 ค่าใช้จ่าย ปกติรายได้ของแต่ละครอบครัวจะถูกนำไปจ่าย เพื่อสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตก่อนสิ่งอื่นใด สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งตามความเป็นจริงการเดินทางท่องเที่ยวก็นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน แม้จะถูกจัดไว้ในลำดับหลัง ๆ คนทั่ว ๆ ไปมักจะคิดถึงการท่องเที่ยวเมื่อมีรายได้ส่วนที่เหลือจากการจับจ่ายใช้สอยในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้นเราจึงมักพบว่าประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านธุรกิจท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่มีรายได้อยู่ในระดับสูง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้หลายวิธีนอกเหนือจากการเดินทางท่องเที่ยว เช่น การพักผ่อนดูโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุอยู่กับบ้าน หางานอดิเรกทำในเวลาว่าง

7.4.2 เวลา การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจนอกเหนือจากจะต้องใช้เงินแล้วนั้น ผู้เดินทางยังจะต้องมีเวลาสำหรับทำกิจกรรมดังกล่าวด้วย ดังนั้นเวลาเป็นปัจจัยที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งสำหรับการท่องเที่ยว คนบางคนอาจจะไม่พร้อมที่จะออกเดินทางท่องเที่ยว ทั้ง ๆ ที่รายได้พอที่จะทำเช่นนั้นได้

7.4.3 อุปสรรคด้านสรีระ มีคนเป็นจำนวนมากที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวไปที่ต่าง ๆ แต่ก็ไม่เคยได้กระทำตามความปรารถนาของตนเองเนื่องจากข้อจำกัดในด้านร่างกายและสุขภาพที่ไม่เอื้ออำนวยให้ทำเช่นนั้น อุปสรรคเหล่านี้ได้แก่ การเจ็บไข้ได้ป่วยด้วยโรคบางอย่าง ความพิการ

7.4.4 อุปสรรคด้านครอบครัว ความจำเป็นในด้านครอบครัวนับว่าเป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ขัดขวางการเดินทางท่องเที่ยวหรือทำให้ไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร เช่น ครอบครัวที่ลูกยังเล็ก จะเดินทางไปไหนก็ไม่สะดวก ขาดความคล่องตัว เป็นภาระเนื่องจากเด็กยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้

7.4.5 การขาดความสนใจ คนบางคนอาจจะมียปัจจัยต่าง ๆ ที่พร้อมทุกอย่างที่จะเดินทางท่องเที่ยวได้ แต่อันเนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น เกิดความเกียจคร้าน กลัวอันตราย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2540 : 7-8) ได้ศึกษาเกี่ยวกับข้อจำกัดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และได้สรุปได้ 3 ประการคือ

- รองรับนักท่องเที่ยวด้านการจราจร การจัดการมลพิษและมาตรฐานฝุ่นละออง สาเหตุหนึ่งที่ทำให้อัตราการเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวไทยเริ่มชะลอตัวลง

- ด้านสาธารณูปโภคในเมืองท่องเที่ยวหลัก ซึ่งขยายตัวไม่ทันการขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดปัญหาขยะ มลพิษทางน้ำ ทำให้ประเทศไทยสูญเสียทรัพยากรการท่องเที่ยวไปที่ละแห่ง เช่น หาดพัทยา ซึ่งมีคุณภาพน้ำต่ำกว่ามาตรฐานที่ให้อายุน้ำได้ และปัญหาน้ำกำลังจะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น มาตรฐานน้ำทะเลต่ำลง ซึ่งหากไม่เตรียมการรองรับด้านสาธารณูปโภคไว้ให้พร้อม แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ก็จะเสื่อมโทรมในที่สุด

- ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของระบบนิเวศ ไทยได้รับการยกย่องว่ามีศักยภาพสูงในด้านแหล่งท่องเที่ยว แต่แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยทั่วไป มักมีขีดความสามารถในการรองรับค่อนข้างจำกัด จากการศึกษาสรุปได้ว่า ต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวสูงเกินกำลังรองรับทางธรรมชาติ

8. สภาพทั่วไปของตำบลบางนมโค

ตำบลบางนมโค ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเสนา ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 10 ตำบล คือ ต.เจ้าเจ็ด ต.สามกอ ต.บางนมโค ต.หันเรียง ต.บึงกระทุ่ม ต.मारวิชัย ต.บ้านโพธิ์ ต.บ้านแพน ต.รางกระเซ้ ต.ชายนา ต.สามคุ่ม ต.บ้านแกว ต.คอนทอง ต.ลาดเงา ต.บ้านหลวง โดยเฉพาะพื้นที่ทั้งหมดของ ต.บางนมโคมีประมาณ 8,332 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 8,032 ไร่ (ดังภาพที่ 1)

ตำบลบางนมโคมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 542 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมดของตำบลบางนมโค 3,739 คน เป็นชาย 1,815 คนและเป็นหญิง 1,524 คน เฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครัว

เรือนเท่ากับ 6 คน ประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพทางการเกษตรกรรมและอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่ ประชากรของตำบลบางนมโคนับถือศาสนาพุทธ หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 100 ของครัวเรือนทั้งหมด ส่วนด้านสาธารณสุขก็มีสถานีนามัยประจำ ตำบลอยู่หมู่ที่ 6

โครงสร้างตำบล

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	8,032 ไร่
เกษตรกร	476 ครัวเรือน
มีที่ดินของตนเองแต่เช่าบางส่วน	129 ครัวเรือน
มีที่ดินเป็นของตนเอง	273 ครัวเรือน
เช่าทั้งหมด	73 ครัวเรือน
ขนาดพื้นที่ที่ถือครองโดยเฉลี่ย	10 – 24 ไร่ / ครัวเรือน

ในเขตพื้นที่ของอำเภอบางนมโค มีสภาพภูมิประเทศเหมาะสมที่เราจะสนับสนุนให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรมาก เพราะในพื้นที่นั้นมีการทำการเกษตรของประชาชนจำนวนมาก และยังมีการนำเอาผลผลิตที่ได้จากการทำการเกษตรมาแปรรูปเองโดยใช้มีภูมิปัญญาของชาวบ้าน ในชุมชน ส่วนสถานที่อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกับอำเภอสนา ที่น่าสนใจ ก็จะมีในตัวจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและ โบราณวัตถุต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่สมัยอยุธยาที่น่าสนใจอีกมากมาย

9. สภาพทั่วไปของชุมชนสากลี

ชุมชนสากลีตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง น้ำจึงท่วมทุกปี บางปีก็ท่วมมาก บางปีก็ท่วม น้อย จากการสัมภาษณ์แลสังเกตรอยน้ำท่วมในปี ก่อน ๆ พบว่าน้ำท่วมสูงขนาดหน้าอกหรือบางพื้นที่ สูงขนาดศีรษะผู้ใหญ่เลยทีเดียว ดังนั้น ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจึงเป็นแบบการตั้งพื้นที่ยกได้สูง เพื่อไม่ให้น้ำท่วมถึง ศูนย์กลางของชุมชนคือ ตลาดสากลี ตั้งอยู่ห่างจากถนนใหญ่ซึ่งเชื่อมระหว่าง กรุงเทพมหานคร อำเภอสนา ประมาณ 8 กิโลเมตร

ส่วนถนนที่เชื่อมระหว่างชุมชนกับถนนใหญ่นั้น เดิมเป็นถนนดินซึ่งสร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2509 ต่อมาได้รับการเปลี่ยนแปลงเป็นถนนลูกรังเมื่อประมาณ พ.ศ. 2541 – 2545 ซึ่งยังคงใช้ มาจนถึงปัจจุบันนี้ ถนนอยู่ในสภาพค่อนข้างดีในฤดูแล้ง ส่วนฤดูฝนค่อนข้างลำบากเพราะเป็นหลุม เป็นบ่อมีรถประจำทาง (รถสองแถว) วิ่งรับส่งผู้โดยสารตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น ในอัตราค่าโดยสาร คนละ 5 บาท ใช้เวลาการเดินทางประมาณ 30 นาที นอกจากนี้สามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้

อาศัยถนนดังกล่าวแล้ว ยังสามารถเดินทางโดยเรือส่วนตัวไปตามคลองขนมจีน ซึ่งเชื่อมกับตัวอำเภอเสนา ระยะทาง ประมาณ 10 กิโลเมตรด้วย (ภาคผนวกที่ 1)

9.1 ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

แม้ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในยุคปัจจุบันจะสู้สมัยก่อนไม่ได้ แต่ก็มีโช่หมายความว่าจะอยู่ในภาวะขาดแคลนเสียเลยทีเดียว ปลายังคงเป็นอาหารชาวบ้าน หากินได้เกือบตลอดปี สังกัดจากการที่นกกินปลามีมาก และลูกกุ้งซึ่งเป็นอาหารของปลาก็ยังมีจำนวนมาก ชาวบ้านเล่าว่าสามารถหาปลาและนกกมาเป็นอาหารได้ทุกวัน บางครอบครัวก็ขุดคู แล้วสูบน้ำเข้าคูเพื่อให้ปลาธรรมชาติมาอาศัย เมื่อได้ระยะเวลาหนึ่งก็วิดน้ำออกแล้วนำปลาไปขาย หรือเป็นอาหาร และที่สำคัญชุมชนสาครลีมีคลองขนมจีนซึ่งถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ให้ความชุ่มชื้นแก่ผืนดินในบริเวณชุมชนเพราะมีน้ำในลำคลองตลอดทั้งปี และยังเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติที่สำคัญของชุมชน บางปีก็มีชาวบ้านจากจังหวัดอื่นมาตั้งค่ายพักแรมอยู่ในชุมชนเพื่อหาปลาโดยเฉพาะ

9.2 ประวัติชุมชน

ความรู้สึกของคนในชุมชนซึ่งถือว่าตนเองเป็นคนใน “ชุมชนสาครลี” นี้เป็นความรู้สึกที่สืบทอดมาจากยุครุ่งเรืองในอดีต กล่าวคือ เดิมทีเดิวก่อนที่จะเป็นชุมชนคลีในปัจจุบัน ศูนย์กลางของความเจริญอยู่ที่ “ตลาดท่าเกวียน” ซึ่งตั้งอยู่ในเขตหมู่ 1 ตำบลสามตุ่ม เหตุที่เรียกว่าตลาดท่าเกวียนก็เพราะชาวบ้านที่อยู่ในเขตชุมชนและรอบนอกจะขนข้าวเปลือกใส่เกวียนมาลงที่ตั้งตลาดเพื่อขายและเข็นลงเรือ (คลองขนมจีน) ไปยังกรุงเทพฯ ตลาดท่าเกวียนจึงเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมติดต่อซื้อขายในสมัยนั้น ตัวตลาดก็มีความเจริญทางการค้าขาย มีโรงยา โรงสี ร้านขายทอง ฯลฯ และมีร้านค้าประมาณ 30 – 40 ครอบครัวในตลาด ต่อมาเมื่อเส้นทางคมนาคมสะดวกขึ้น ความเปลี่ยนแปลงในชุมชนก็เริ่มเกิดขึ้น

จากการศึกษาพบว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนี้ เกิดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2495 เมื่อเกวียนถูกเปลี่ยนเส้นทางคมนาคม คำว่า “ตลาดท่าเกวียน” ก็ถูกเปลี่ยนเป็น “ตลาดสาครลี” แทนโดยที่คำว่า “สาครลี” นั้นเดิมเป็นชื่อลำรางเล็ก ๆ ที่อยู่ใกล้กับตัวตลาดและหมู่บ้านที่เรียงรายตามลำราง เรียกว่า “สาครลี” นั้นสืบไม่พบว่าหมายถึงอะไร

ในปัจจุบัน แม้จะมีการแบ่งเขตการปกครองเป็นตำบล และเขตหมู่บ้านต่าง ๆ ตามระบบราชการ แต่ความรู้สึกและความรับรู้ของชาวบ้านเขตหมู่บ้านที่กล่าวข้างต้นยังคงรับรู้ร่วมกันในฐานะของชุมชนสาครลี ส่วนตลาดสาครลีนั้น ในปัจจุบันเกือบมีสภาพเป็นตลาดร้าง เพราะมีคนอาศัยอยู่เพียง 7 ครอบครัว โดยเป็นร้านค้าย่อยเสีย 5 ครอบครัว

ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองจะได้กล่าวรวมไว้ในเรื่องลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

9.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สืบค้นและใช้เพื่อการศึกษานี้เท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9.3.1 ประชาชน และอาชีพ

จากการสำรวจพบว่าหมู่ที่ 1 ตำบลสามตุ่ม มีประชากรรวมจำนวน 60 ครอบครั้ว หมู่ 10 ตำบลบางนมโค มีประชากรรวม 67 ครอบครั้ว รวมเป็น 127 ครอบครั้ว ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำนา (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงประชากรและอาชีพ

อาชีพ	จำนวนครอบครั้ว	เปอร์เซ็นต์
ทำนา	65	51.18
รับจ้างทั่วไป	30	23.62
ค้าขาย	10	7.88
อื่นๆ	6	4.72
ไม่มีอาชีพ	16	12.60
รวม	127	100.00

ไม่มีอาชีพ หมายถึง อยู่เฉย ๆ ไม่ได้ทำงานอะไร ส่วนใหญ่เป็นคนแก่ที่ถูกส่งเงินมาให้ บางคนก็ได้เงินบำนาญจากสามี บางคนเป็นข้าราชการบำนาญ บางคนเมื่อขายนาก็ก็ฝากธนาคาร และเอาดอกเบี้ยมาใช้

9.3.2 ขนาดของการถือครองที่ดิน

จากการสำรวจพบว่าประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนสาคลีมีขนาดของการถือครองที่ดิน ดังนี้ (ดังตารางภาพที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงการถือครองที่ดินของประชากรในชุมชนสากลี

ขนาดถือครองที่ดิน	จำนวนครอบครัว	เปอร์เซ็นต์
ไม่มีที่ดินเลย	55	43.30
1 - 10 ไร่	28	22.04
11- 20 ไร่	24	18.90
21 - 30 ไร่	8	6.30
31 - 40 ไร่	5	3.94
41 - 50 ไร่	5	3.94
51 - 60 ไร่	1	0.79
105 ไร่	1	0.79
รวม	127	100.00

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับการถือครองที่ดินในชุมชนสากลี

อาชีพ ขนาดที่ ดินที่ถือครอง	ทำนา	รับจ้าง ทั่วไป	ค้าขาย	อื่น ๆ	ไม่มีอาชีพ	รวม
ไม่มีที่ดินเลย	8	26	7	12	12	55
1 - 10 ไร่	21	3	1	2	2	28
11- 20 ไร่	16	1	2	2	2	24
21 - 30 ไร่	8	-	-	-	-	8
31 - 40 ไร่	5	-	-	-	-	5
41 - 50 ไร่	5	-	-	-	-	5
51 - 60 ไร่	1	-	-	-	-	1
105 ไร่	5	-	-	-	-	1
รวม	65	30	10	6	16	127

จากตารางจะเห็นว่า ประชากรที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คือ จำนวน 26 ครอบครัว ส่วนประชากรที่ประกอบอาชีพทำนาแต่ไม่มีที่ดินเป็นของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตนเองก็คือ ชาวนาที่ต้องเช่าที่ทำนํ้าเอง แต่เมื่อชายที่ดินหมดแล้วจึงต้องมาทำนา (เช่า) หรือรับจ้างทั่วไป สำหรับชาวนามีที่ดินเป็นของตนเองส่วนใหญ่ถือครองที่ดินระหว่าง 1-20 ไร่ (37 ครอบครัว) ซึ่งถือว่าเป็นที่ดินขนาดเล็กสำหรับทำนา ดังนั้น บางครอบครัวจึงต้องเช่าที่ทำนาเพิ่มเติมจากที่ตนมีอยู่

9.3.2 ช่วงเวลาการทำงานในรอบปีและปัญหาหนี้ในชุมชน

เดิมทีเดียว ชาวนาในเขตชุมชนสาครลีทำนาครั้งเดียว ใช้ควายไถนาและใช้ข้าวพันธ์พื้นเมืองหรือข้าวช่วงแสง โดยวิธีหว่านเมล็ดข้าว เรียกว่านาหว่าน หรือนาปี มีขั้นตอนคือ ประมาณเดือนเมษายน (เดือน 5) ก็เริ่มไถคละและตากดินไว้เพื่อให้ดินเปราะและหญ้าตาย ครั้นถึงเดือนพฤษภาคม (เดือน 2 และเดือน 3) ก็เกี่ยวและนวด

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2509 – 2510 ชาวนาที่เริ่มทำนา 2 ครั้ง โดยทำนาค้า (ข้าวอายุสั้น)ควบคู่กับการทำนาปี ช่วงเวลาการทำงานในรอบปีก็เปลี่ยนไป ดังนี้ (ดังตารางที่ 6 และ 7)

ตารางที่ 6 แสดงช่วงการทำงานของชาวนาในรอบปี (ทำนาค้าควบคู่กับนาปี)

เดือน	ทำนาหนแรก (นาค้า)	ทำนาหนที่สอง (นาปี)
พฤษภาคม	- เริ่มไถนา	
มิถุนายน	- ดำนา	
กรกฎาคม	} ดูแล	
สิงหาคม		
กันยายน		
ตุลาคม		} เริ่มไถและหว่าน
กันยายน	} เกี่ยวข้าวและนวดข้าว	
ตุลาคม		
พฤศจิกายน		
ธันวาคม		
มกราคม		} ดูแล
กุมภาพันธ์		
มีนาคม		} เกี่ยวข้าวและนวดข้าว
เมษายน		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7 แสดงเวลาช่วงการทำงานของชาวนาในรอบปี (ทำนาปรัง)

เดือน	ช่วงเวลาการทำงาน
มกราคม	} ไถและหว่านช่วงนี้เป็นช่วงน้ำลด จึงมี การหาปลา ดูแลรักษา(ถางหญ้า, ใส่ปุ๋ย, วิดน้ำ ฯลฯ และเก็บเกี่ยว)
กุมภาพันธ์	
มีนาคม	
เมษายน	
พฤษภาคม	} ไถและหว่าน
มิถุนายน	
กรกฎาคม	
สิงหาคม	ดูแลนาและเก็บเกี่ยว
กันยายน	
ตุลาคม	} ช่วงว่าง, พักผ่อน, ช่วงนี้เป็นน้ำมาก จึงมีการหาปลาโดย วิธีลงเบ็ดและข่าย
พฤศจิกายน	
ธันวาคม	

ที่มา : สุวิภา ธรรมมณีวงศ์. 2543.

9.4 ลักษณะทางสังคม

9.4.1 ประเพณีและทางวัฒนธรรม

นอกจากเหนือจากวันประเพณีทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ซึ่งชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดตามปกติแล้ว ชุมชนภาคอีสานสมัยเมื่อประมาณก่อน 20 ปีที่ผ่านมา (ก่อนทำนา 2 ครั้ง) ยังมีประเพณีการละเล่นพื้นเมืองที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนสมัยนั้น กล่าวคือหลังจากที่เก็บข้าวเรียบร้อยแล้ว ประมาณกลางหรือสิ้นเดือน 4 (มีนาคม) ก็เป็นช่วงเวลาที่หนุ่มสาวจะได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยอาศัยการเล่นลูกช่วงเป็นสื่อ (ลูกช่วง คือ ผ้าขาวม้าหรือผ้าอะไรก็ได้ที่ถูกลำพวนกันเป็นเกลียว มัดให้กลม มีหาง) วิธีการเล่นคือ กลุ่มผู้ชายและกลุ่มผู้หญิงจะอยู่กันคนละฝั่ง ถ้าฝ่ายหนึ่งโยนไปถูกลูกช่วงของคนอีกฝ่ายหนึ่ง คนที่ถูกลูกช่วงก็จะตกเป็นเชลยหรือเป็นทาสและต้องมาอยู่ในแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง จนกว่าจะสามารถรับลูกช่วงที่โยนมาจากฝ่ายของตน จึงได้เป็นอิสระ สามารถกลับไปอยู่ดินแดนของตนตามเดิม หรือแทนที่จะให้คนที่ถูกขวางตกเป็นเชลยก็อาจให้มีการกระทำอย่างอื่นตามแต่จะตกลงกัน

หนุ่มสาวจะเล่นลูกช่วงในหมู่บ้านของตนเองและข้ามไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงโดยฝ่ายชายจะจับกลุ่มไปเล่นกับฝ่ายหญิงตั้งแต่ตอนบ่าย และเริ่มเล่นตอนแดดอ่อน ๆ พอค่ำก็กลับบ้านของคน หรือบางครั้งพ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็อาจชวนรับประทานอาหารเช้าและค้างคืนด้วย พอรุ่งเช้าก็กลับ ในการเล่นช่วงนี้อาจสลับการเล่นอย่างอื่น มอญซ่อนผ้า เป็นต้น

9.4.2 การศึกษา

เด็กในชุมชนสาครดิจะ ไปเรียนในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับที่โรงเรียนมารวิชัย ซึ่งอยู่ห่างจากตลาดสาครดิประมาณ 1 กิโลเมตร และเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนสาครดิวิทยาซึ่งเป็นโรงเรียนประจำตำบลสามคุ่ม และอยู่ติดกับตัวตลาดสาครดิ ส่วนใหญ่เดินทางไปโรงเรียนด้วยเท้าเปล่า หรือเด็กบางคนอาจใช้จักรยานเดินทางไปโรงเรียนหากจะเรียนสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก็ต้องไปศึกษาที่ที่โรงเรียนเสนาประสิทธิ์ หรือโรงเรียนอื่นในตัวอำเภอ จังหวัดกรุงเทพฯ

ถ้าให้อัตราการเรียนต่อของนักเรียนต่อของนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับนั้น จากการสำรวจข้อมูลของฝ่ายแนะแนวโรงเรียนสาครดิวิทยา พบว่า ในปีการศึกษา 2529 อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่อยู่ในเขตบริการซึ่งมาเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประมาณร้อยละ 51 ของนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับแต่ “ตัวเลขนี้เป็นตัวเลขหลอก ตัวเลขจริงประมาณร้อยละ 30 เท่านั้น เพราะเด็กจะลาออกกลางคันหรือไม่มาเรียน ซึ่งหากไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ย่อมมีเด็กมาเรียนน้อยกว่านี้ เพราะถ้าบางในการเดินทาง ส่วนเด็กที่จบจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว จะไปเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประมาณร้อยละ 16 โรงเรียนอาชีวศึกษาประมาณร้อยละ 17 ประกอบอาชีพประมาณร้อยละ 60 และไม่จบหลักสูตรประมาณร้อยละ 7 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมด

จากการสำรวจข้อมูลของคณะกรรมการ คปต. ในปลายปี 2529 พบว่า ในเขตชุมชนสาครดิ (หมู่ที่ 1 ต.สามคุ่ม และหมู่ที่ 10 ต.บางนมโค) มีคนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (เช่น ปวส. ปกศ. สูง ปวท. อนุปริญญา)

9.4.3 สาธารณสุข

เนื่องจากหน่วยอนามัยประจำตำบลอยู่ห่างจากชุมชนเพียง 1 กิโลเมตร และโรงพยาบาลประจำอำเภออยู่ห่างจากชุมชนเพียง 8 กิโลเมตร ดังนั้น เมื่อคนในชุมชนมีการเจ็บไข้ได้ป่วยชาวบ้านก็มักจะไปรับการรักษาจากสถานพยาบาลทั้ง 2 แห่ง หากเจ็บไข้ได้ป่วยเพียงเล็กน้อยก็จะซื้อยามารับประทานเอง หรือรับการรักษาจากหมคภายในชุมชน ซึ่งเป็นอดีตหมอเสนารักษ์ที่เข้ามาตั้งร้านขายยา - รักษาอีก - ทำฟัน มาฟัน มาเป็นเวลานานจนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในชุมชนแล้ว

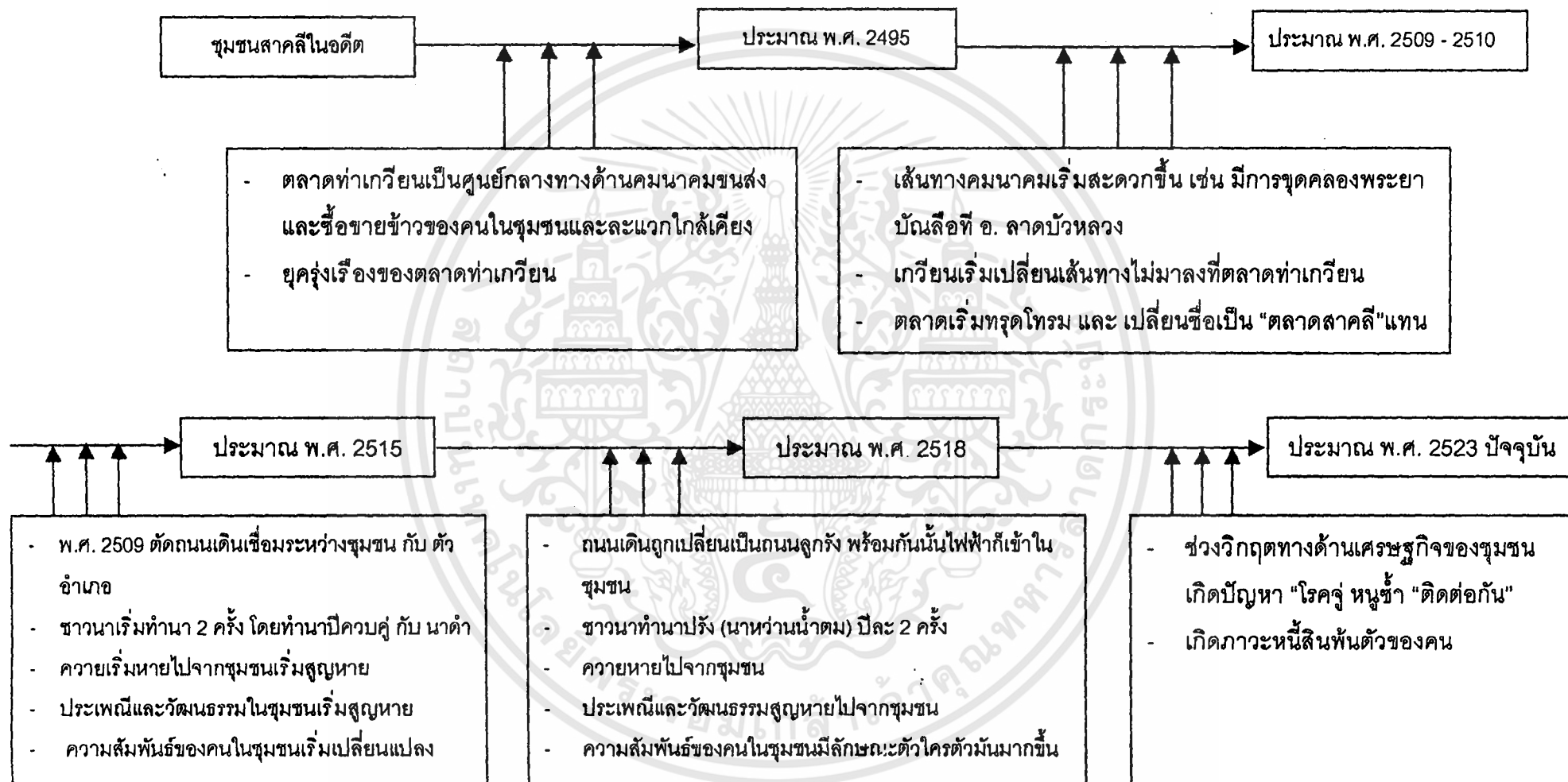
นอกจากนี้ ในเขตชุมชนสาครดิยังมีหมอแผนโบราณและหมอน้ำมนต์ซึ่งชาวบ้านนิยมไปรับการรักษาอีก 2 คน คือ

1. หมอคำ เทียนบูชา อายุ 74 ปี รักษาคนที่กระดุกหักด้วยวิธีการนวดน้ำมัน พ่นน้ำมันและเข้าเผือกไม้ไผ่ โดยคนไข้จะต้องเสียค่าครุคนละ 1 สลึง และหมอมองจะเก็บรวบรวมเงินเหล่านี้ไปซื้ออกกล้วยถวายพระ ไม่ได้นำมาเป็นของตนเอง

2. หมดงาม ธนฤทธิ์ อายุ 55 ปี รักษาบุคคลที่ถูกกักโดยมีวิธีการคือ หากไม่รู้ว่างูที่กัดเป็นงูพิษหรือไม่พิษ หมอก็จะทำการทดสอบ โดยใช้เทียนสีเหลืองหยดลงในน้ำมัน หากเป็นงูไม่มีพิษน้ำตาเทียนก็จะไม่เปลี่ยนสี แต่หากเป็นงูพิษ น้ำตาเทียนจะเปลี่ยนเป็นสีดำ และถ้าพบว่าเป็นงูพิษ (น้ำตาเทียนสีดำ) ก็จะทำการรักษา โดยเอาเมล็ดพริกไทยบดผสมกับน้ำมันพร้อมกับฝนหีดมะนาวผสมด้วย แล้วตามภาษาชาวบ้านก็คือเกิดอาการ “อ้วกและจี่ราด” นั่นเอง พอรุ่งเช้าก็จะหายเป็นปกติ และหากใครได้รับประทานยานี้ครบ 7 เสาร์ (ทุกวันเสาร์ 7 ครั้ง) แม้จะถูกงูพิษกัดอีก ก็จะไม่เป็นอันตราย โดยมีข้อแม้ว่าห้ามรับประทานเนื้องู หลังจากที่ยาหายแล้วเป็นอันขาด เมื่อคนไข้หายเป็นปกติก็จะต้องนำหัวหมูและเหล้า 1 ขวดไปให้หมอเพื่อเป็นการไหว้ครู แต่หากเคยรักษามาในครั้งก่อนและเสียค่าไหว้ครูแล้ว ก็ไม่ต้องเสียอีกเมื่อถูกงูพิษกัดในครั้งต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าแม้ว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในชุมชน แต่ชุมชนสากลก็ยังมีลักษณะเป็นชุมชนชนบทอยู่ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็ยังคงเป็นลักษณะเผชิญหน้า (Face to Face) ต่างรู้จักหัวนอนปลายเท้ากันหมด ยังมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือระหว่างคนในชุมชน ดังที่ชาวบ้านสะท้อนว่า “ยังขอข้างกันได้” หรืออาจสังเกตได้จากเมื่อมีคนมาดูงาน โครงการ ไร่นาสวนผสมที่โรงเรียนสาธิตวิทยา ผู้นำโครงการก็จะแบ่งคนที่มาดูงานเหล่านั้น ไปพักอาศัยอยู่กับชาวบ้านครอบครัวละ 3 – 4 คน เป็นต้น กล่าวคือแม้ว่าคนในชุมชนสากลจะมีลักษณะตัวใครตัวมันมากขึ้น แต่ก็ไม่ถึงของสังคมเมือง เพียงแต่มากขึ้นเมื่อเทียบกับสมัยก่อน ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนและความกล้าหลังหรือความเฉื่อยทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) ซึ่ง “เป็นสภาพที่เกิดขึ้นในทุกสังคม โดยเฉพาะสังคมในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่สมดุลย์ หรือไม่สอดคล้องในสังคม”

สรุปภาพรวม ๆ แห่งความเปลี่ยนแปลงของชุมชนสากลและกลไกที่มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เป็นแผนภูมิดังนี้ (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนสาครีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ที่มา : สุวิดา ธรรมมณีวงศ์. 2543.

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research design) ได้ทำการรวบรวมข้อมูล และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนการเก็บข้อมูล ใช้หลายวิธี ดังนี้

- ศึกษาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชน
- ศึกษาจากสังเกตการปฏิบัติงาน และสภาพทั่ว ๆ ไปของพื้นที่
- จากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการสรุปประเมินผล ในรูปแบบตาราง ภาพและกราฟ

การนำเสนอข้อมูล

ทำการนำเสนอในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนสากลิ โดยทำการศึกษารูปแบบกิจกรรม และปัญหาของชุมชนพอสรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบกิจกรรมชุมชนสากลิ

- กิจกรรมกองทุนชุมชน
- กิจกรรมการแพทย์แผนไทย
- กิจกรรมครัวชุมชน
- กิจกรรมธุรกิจชุมชน
- กิจกรรมเกษตรยั่งยืน

ตอนที่ 2 ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตอนที่ 3 วิจัยผลลัพธ์การศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ตอนที่ 1 รูปแบบกิจกรรมของสวนเกษตรที่ยั่งยืนชุมชนสาครลี

ชุมชนสาครลีถือได้ว่าเป็นชุมชนที่ทำการเกษตรมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยเน้นการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชนและโรงเรียนสาครลี ซึ่ง อาจารย์ สุภาพ ชาตินัน เป็นแกนนำในด้านความคิดและมือจัดการบริหารส่วนตำบล บางนมโค ให้ความสำคัญสนับสนุนและร่วมมือในการดำเนินการทำกิจกรรมที่มีในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสาครลีในปัจจุบันมีรูปแบบของกิจกรรม และการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมกองทุนชุมชน

เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกันและให้เกิดความสามัคคีกัน โดยกิจกรรมกองทุนชุมชนเกิดขึ้นในเดือน กันยายน พ.ศ. 2541 โดยมีแนวความคิดจากผู้ใหญ่ แสวง พันธุ์เพ็ง และอาจารย์ สุภาพ ชาตินัน เป็นแกนนำในการจัดตั้งกองทุนชุมชน โดยเรียกกันว่า กลุ่มสังจะออมทรัพย์ (ดังภาพที่ 3 และ 4)

การใช้คำว่า “สังจะ” กับกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์นั้น เพราะคำว่า “สังจะ” มีความหมายที่ลึกซึ้ง หมายถึงความจริงใจการจัดตั้งกลุ่ม สังจะออมทรัพย์สาครลีนี้ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตซึ่งเป็นกิจกรรมภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทโดยให้ยึดหลักคุณธรรม 5 ประการคือ

1. มีความซื่อสัตย์ต่อกัน
2. มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
3. มีความรับผิดชอบร่วมกัน
4. มีความเห็นอก เห็นใจกัน
5. มีความไว้วางใจกัน

รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มสังจะออมทรัพย์

1. สมาชิกทุกคนต้องฝากทุกเดือน เดือนละ 30 – 50 บาท
2. ผู้ฝากจะได้เงินปันผล ร้อยละ 50 ส.ค. / เดือน
3. สมาชิกทุกคนต้องมีสมุดเงินฝากของตนเอง
4. ผู้กู้ต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน
5. เมื่อเข้ามาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี จึงจะถอนได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3 สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์นำเงินมาฝาก

เอกสารภาพที่ 4 คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ถ้าฝากไว้ไม่ครบปี ถอนได้ แต่ไม่คิดดอกเบี้ย (16 เดือน)
7. สมาชิกจะต้องฝากเงินทุกวันที่ 2 ของเดือน
8. อายุต่ำกว่า 20 ปี ไม่มีสิทธิกู้ ถอนและฝากได้
9. ถ้าเสียชีวิตทายาทตามกฎหมายเป็นผู้รับกรรมสิทธิ์ทั้งเงินกู้ และเงินฝาก
10. ภายในปีแรกกู้ไม่เกินคนละ 2,000 บาท และส่ง 4 งวด งวดละ 500 บาท พร้อมทั้งดอกเบี้ย

เบี้ย

11. สามี – ภรรยา ต้องเซ็นรับรู้ต่อท้ายผู้กู้และมีผู้ค้ำประกันอีก 2 คน
12. เงินกู้ที่ผู้กู้ไป จะต้องนำเงินไปใช้ให้ตรงเป้าหมายของผู้กู้ที่ระบุไว้ในสัญญา ถ้าไม่ตรงตามสัญญาถือว่าผิดสัญญาจะเรียก เงินคืนทันที

ในปัจจุบันสมาชิกกลุ่มสังฆะออมทรัพย์มีประมาณ 200 กว่าคนสมาชิกคนใดมีความจำเป็น ต้องกู้เงินให้บอกความจำนง พร้อมทั้งให้ขอใบแสดงความจำนงข้อกู้ ที่หัวหน้ากลุ่มภายในวันที่ 1 ของทุกเดือน เพื่อการพิจารณาให้กู้ในวันที่ 2 ของเดือน ในการกู้เงินของสมาชิกต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน และผู้กู้ต้องนำเงินที่กู้ไปทำประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในใบแสดงความขอกู้ มิฉะนั้นจะถือว่าสมาชิกผิดสัญญาและจะเรียกเงินคืนทันที (ดังภาคผนวกที่ 2)

2. กิจกรรมการแพทย์แผนไทย

กิจกรรมการแพทย์แผนไทย มีแนวความคิดมาจากคุณ สุภัทรา ศรีภัทร เป็นแกนนำในกิจกรรมเพียงจากต้องการให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดยมีสมาชิกทั้งหมด 8 คน ซึ่งเป็นผู้หญิงทั้งหมด โดยได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข การให้บริการของกลุ่มการแพทย์แผนไทย คือ การนวด และมีการจำหน่ายสมุนไพรให้กับคนที่เข้ามาดูงานหรือเที่ยวชมในสวนเกษตรที่ยั่งยืนชุมชน (ดังภาพที่ 5)

สถานที่ที่คอยให้บริการกับผู้ที่ต้องการนวด คือ ตามบ้านเรือนของสมาชิกในกลุ่มและสถานีอนามัย ของ ต. บางนมโค โดยวิธีการนวดมีดังนี้

1. ท่านอนหงาย จะมีการนวดตั้งแต่ปลายเท้าทั้งซ้ายและขวา แล้วจะขยับขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงโคนขาทั้งสองข้างและหลังจากนั้นก็จะเป็นการนวดแขนทั้งสองข้างตั้งแต่ฝ่ามือจนถึงโคนแขนทั้งสองข้างเป็นลำดับ

2. ท่านั่ง จะเป็นการนวดช่วงต้นคอโดยนวดตั้งแต่คันท่อนอกจนถึง ขมับและหลังจากนั้นก็มานวดในช่วงหลัง จนมาถึงสะโพกเป็นอันเสร็จ

การคิดค่าบริการของกลุ่มจะคิดในราคา 50 บาท ต่อ 1 ชม.

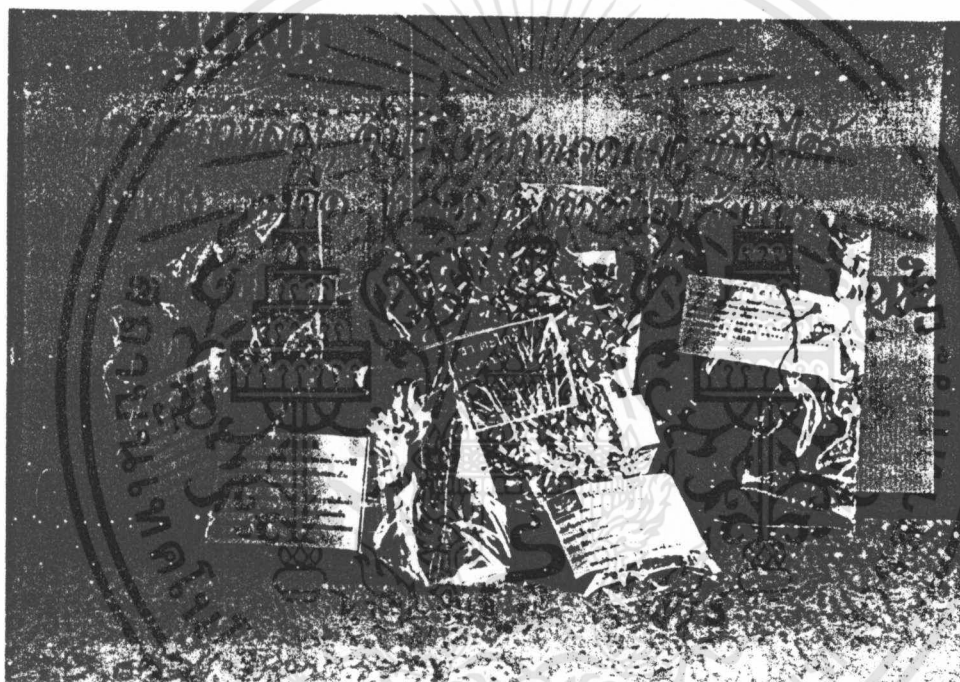
3. กิจกรรมธุรกิจชุมชน

กิจกรรมธุรกิจชุมชนเป็นกิจกรรมที่นำผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นสินค้าจำหน่ายให้คนในชุมชนหรือจำหน่ายให้ผู้ที่มาพบเห็น แนวความคิดในการทำน้ำผลไม้ได้มาจาก คุณ สุชาติ พันธุ์เพ็ง เดิมทีทำไว้เพื่อกินกันเองในครอบครัวโดยใช้แรงงานในครอบครัวในการแปรรูปน้ำผลไม้ แต่ในช่วงหลัง ๆ มีคนในชุมชนให้ความสนใจและนิยมดื่มกันเลยคิดทำเป็นอาชีพเพื่อหารายได้ให้ครอบครัวโดยต้นทุนในการผลิตน้ำผลไม้มาจากการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์แล้วกู้เงินมาลงทุนในการผลิตน้ำผลไม้ที่ชุมชนสุชาติ ผลิต คือ น้ำมะตูม น้ำมะขาม น้ำตะไคร้ น้ำกระเจียว ขั้นตอนในการผลิตน้ำผลไม้ผลไม้ มีดังนี้

1. น้ำวัสดุที่เราต้องการผลิตมาคั้นกับน้ำ และหลังจากน้ำเดือด เคี่ยวมาแล้ว 15 นาทีหลังจากนั้นก็ใส่น้ำตาลและก็นำสมุนไพรมาปรุงกลิ่น เช่น ใบเตย ดอกมะลิ เจริญเทศ

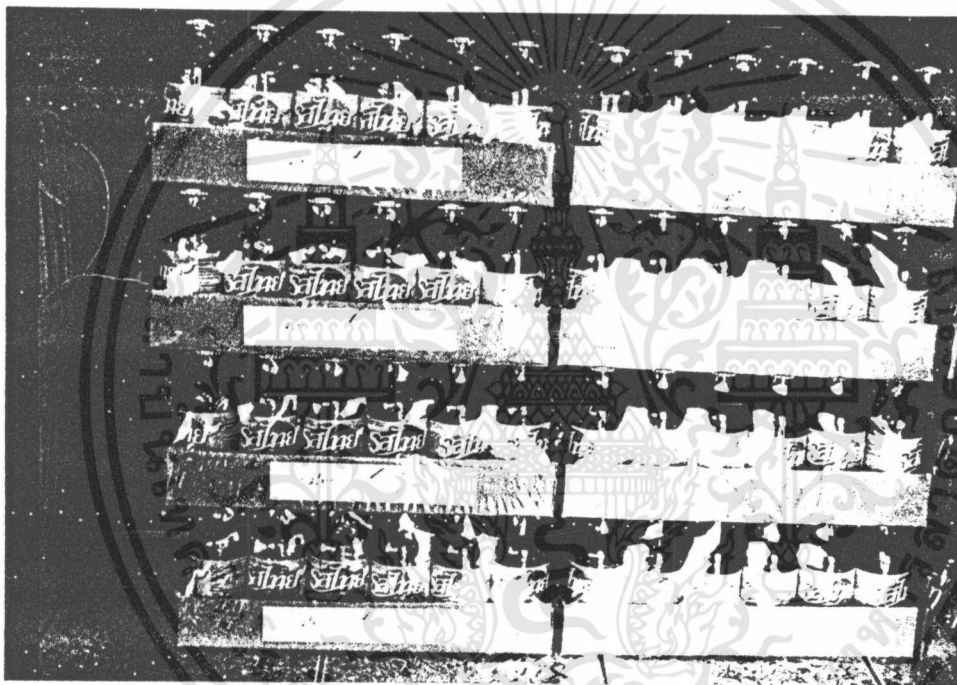
2. การบรรจุจะนำน้ำสมุนไพรที่คั้นแล้วมาบรรจุใส่ขวดขณะที่ยังร้อนอยู่และหลังจากนั้นนำเข้าไปนึ่งในหม้อนึ่งไอน้ำอีก 15 นาที ที่ความดัน 95 – 100 องศาเซลเซียส เมื่อครบเวลาที่กำหนดก็นำมาแช่ในน้ำเย็น และหลังจากนั้นก็นำมาปิดฝาโดยใช้แรงงานคน

3. การจำหน่าย น้ำผลไม้ที่ผลิตได้จะจำหน่ายให้กับคนในชุมชน โดยครัวชุมชนเป็นตัวแทนในการจำหน่าย (ดังภาพที่ 6)

ภาพที่ 5 แสดงสมุนไพรมีจำหน่ายในกิจกรรมการแพทย์แผนไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 6 แสดงผลผลิตที่ได้จากธุรกิจชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายได้ของน้ำผลไม้ต่อ 1 เดือน เป็นจำนวนเงินประมาณ 8000 – 9000 บาท

4. กิจกรรมครัวชุมชน

กิจกรรมครัวชุมชน มีคุณมนตรี สัตถ์จิตร์ เป็นแกนนำในการรวมกลุ่มของครัวชุมชน สินค้าที่มีจำหน่ายในครัวชุมชน ก็จะนำมาจากผลผลิตของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น น้ำสมุนไพร ผักปลอดสารพิษ และมีการร่วมกลุ่มกันของสมาชิกโดย การนำผลผลิตที่ได้จากชุมชนมาประกอบอาหารเพื่อจำหน่ายให้แก่คนในชุมชนและบุคคลต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาพบเห็น โดยคิดในอัตราถ้วยละ 5 บาทต่ออาหาร 1 ชนิด โดยมีน้ำดื่มบริการให้ฟรีไม่คิดเงิน

วิธีการดำเนินงานของกลุ่ม คือ ในช่วงตอนเช้าจะมีการร่วมกลุ่มการประกอบอาหารเพื่อจำหน่ายให้แก่ลูกค้า โดยจะแบ่งหน้าที่กันทำงานกันคือ ในเรื่องของการประกอบอาหารจะมีคุณมนตรี เป็นแม่ครัวในการประกอบอาหาร และจะมีสมาชิกบางส่วนเป็นผู้ให้บริการในจำหน่ายอาหารให้กับลูกค้าจนถึงเย็น รายได้ต่อวันก็ประมาณ 400 – 500 บาท

5. กิจกรรมเกษตรธรรมชาติ

กิจกรรมเกษตรธรรมชาติเป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อกินเพื่ออยู่กันในชุมชนโดยคุณ ฉลวย ธนะภาพ เป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนเห็นถึงการปลูกผักโดยอาศัยธรรมชาติ เกื้อกูลกันเป็นหลัก ในปัจจุบันมีคนในชุมชนให้ความสนใจวิธีการของคุณ ฉลวย ธนะภาพ กันมากจึงมีการรวมกลุ่มกันในการทำเกษตรแบบธรรมชาติสมาชิกที่เข้ากลุ่ม มี 5 – 6 หลังคาเรือน โดยในแต่ละครัวเรือนจะปลูกผักปลอดสารพิษทั้งหมด ผักที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นผักพื้นบ้าน เช่น ผักบุ้ง ผักคะน้า ถั่วฝักยาว ฯลฯ สารที่ใช้ในการกำจัดแมลงจะใช้สารสมุนไพร เช่น สะเดา ตะไคร้หอมและกระเพราแดง เป็นต้น ต้นทุนในการผลิตผักปลอดสารพิษก็จะได้มาจากการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และตู้เงินมาเป็นต้นทุน

การทำงาน จะมีการรดน้ำผักทุกเช้าและเย็น จะมีการเก็บผลผลิตกันในทุกหลังคาเรือนที่เป็นสมาชิก เพื่อเป็นการทดแทนผลผลิตของครัวเรือนที่เก็บผลผลิตไม่ทันในการจำหน่าย รายได้ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้ในแต่ละครัวเรือน ส่วนการรวมกลุ่มจะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของการผลิตผักปลอดสารพิษว่ามีปัญหาอะไรบ้าง

การจำหน่าย ผลผลิตที่ผลิตได้จะจำหน่ายให้กับคนในชุมชนและผู้ที่มาพบเห็นในชุมชน และบางส่วนก็จะส่ง ไปยังครัวชุมชนเพื่อแปรรูปเป็นอาหารเพื่อจำหน่าย

ตอนที่ 2 ทิศทางการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการศึกษาพบว่าตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2541 – 2543 ได้มีคณะบุคคลที่เข้ามาศึกษาดูงานในชุมชนสาคลี ดังนี้ (ดังตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ตารางแสดงคณะบุคคลที่เข้ามาดูงาน

วัน / เดือน / ปี	คณะบุคคลที่เข้ามาศึกษาดูงาน
11 กรกฎาคม 2541	คณะผู้ช่วย ผ.ศ. ศูนย์ภาคกลาง
31 กรกฎาคม 2541	คณะครูอาสา จ. อโยธยา
27 ตุลาคม 2541	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4 กุมภาพันธ์ 2542	คณะผู้อำนวยการศูนย์ จาก ก.ศ.น.
27 กุมภาพันธ์ 2542	คณะกองส่งเสริมปฏิบัติการ
8 มีนาคม 2542	คณะผู้อำนวยการศูนย์ ก.ศ.น. จ. นครราชสีมา
30 มิถุนายน 2542	คณะครูอาสา จ. ปทุมธานี
8 กรกฎาคม 2542	คณะชมรม พัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาตงกรณ์
11 มกราคม 2543	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
23 มกราคม 2543	คณะชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล
28 มกราคม 2543	คณะเครือข่ายชนบุรีร่วมใจ กรุงเทพมหานคร
6 กุมภาพันธ์ 2543	คณะอาจารย์ และนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8 กุมภาพันธ์ 2543	คณะ นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กทม.
17 กุมภาพันธ์ 2543	คณะผู้ช่วยนักวิจัย โครงการวิจัยประชาคม
6 เมษายน 2543	คณะนักศึกษาและอาจารย์ภาควิชา มนุษย์วิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร
8 เมษายน 2543	คณะ นักศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
8 พฤษภาคม 2543	คณะสำนักงานเกษตรอำเภอพระพุทธบาท
20 พฤษภาคม 2543	คณะผู้อำนวยการ จ. นครราชสีมา

ที่มา : ข้อมูลจากสมุดตรวจเยี่ยมชุมชนสาคลี พ.ศ. 2542 – 2543

จากการศึกษาพบว่าชุมชนสาครีมีลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมที่จะไว้คอยให้บริการ
นักท่องเที่ยวดังนี้ (ดังตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวในชุมชนสาครี

ที่	ลักษณะรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1	บริเวณที่เป็นจุดศูนย์กลางบริการนักท่องเที่ยว - ลานจอดรถ - ที่พักนักท่องเที่ยว - ที่พักรับประทานอาหาร - ที่จำหน่ายสินค้าแปรรูป	✓ ✓ ✓ ✓	✓	บ้านเกษตรกร ครัวชุมชน ครัวชุมชน
2	ประเภทการแสดงสินค้าหรือสาธิต - แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ - แปลงแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานทางด้าน การเกษตร - การแสดงประเพณีวัฒนธรรม	✓ ✓ ✓	✓	บ้านเกษตรกร โรงเรียนสาครี
3	ประเภทให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น - การเข้าชมสวนเกษตรกร - การเก็บผลผลิตเอง - การพายเรือ - การยกยอ - การทอดแห	✓ ✓ ✓ ✓ ✓		บ้านเกษตรกร บ้านเกษตรกร บ้านเกษตรกร บ้านเกษตรกร บ้านเกษตรกร
4	ประเภทการอบรมให้ความรู้การเกษตร - ฝึกหัดเกี่ยวกับการทำการเกษตร - ฝึกหัดความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน	✓ ✓		บ้านเกษตรกร โรงเรียนสาครี
5	การเตรียมความพร้อมของชุมชนสาครี - การประชุมชี้แจง - การทำป้ายโฆษณา - การประชาสัมพันธ์ - การจัดทำแผ่นพับ	✓	✓ ✓ ✓	โรงเรียนสาครี

การให้บริการในด้านต่าง ๆ

สวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสาครลี เป็นประเภทที่ให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านและร่วมทำกิจกรรมในระยะสั้น

จากการศึกษาพบว่า คนที่จะเข้ามาดูงานหรือเที่ยวชมในสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนส่วนใหญ่จะมีการติดต่อมาก่อนล่วงหน้า โดยผู้สนใจมาดูงานจะติดต่อมาทาง องค์การบริหารส่วนตำบลบางนมโค และทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้ประสานงานกับชุมชนให้เตรียมความพร้อมในการให้บริการในด้านต่าง ๆ โดยทางคณะดูงานจะบอกวัตถุประสงค์ว่าต้องการศึกษาดูงานอะไร

ด้านที่พัก คณะที่มาศึกษาดูงานอาจจะแบ่งกันไปพักตามบ้านเรือนของคนในชุมชนเรือแก้วมาเป็นจำนวนมากทางชุมชนก็จะให้พักที่โรงเรียนสาครลีหรือแล้วแต่ความพึงพอใจของคณะมาดูงาน

ด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน คณะที่มาส่วนใหญ่ก็เพื่อต้องการมาสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชุมชน โดยอาจจะทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การหัดปลูกผักพื้นบ้าน ศึกษาผักพื้นบ้านที่กินได้การได้พายเรือเที่ยวชมตามแม่น้ำลำคลอง การยกยอ การทอดแห หรือทางชุมชนอาจมีการแสดง

วัฒนธรรมพื้นบ้านให้คนดูงานได้ชมเช่น มีการตีกลองยาวเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินของคนดูงาน

ด้านอาหาร ส่วนมากคณะดูงานจะรับประทานอาหารร่วมกับบ้านที่เขาอาศัยอยู่โดยเจ้าของบ้านจะมีการทำอาหารได้รองรับคนที่มาอาศัยอยู่โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายทั้งค่าที่พักและอาหาร

แนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการศึกษาสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสาครลีพบว่าเป็นชุมชนที่ทำการเกษตร โดยอาศัยการพึ่งตนเอง ดังนั้นแนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนในด้านการให้บริการต่างของชุมชนเช่น

1. ควรจะมีลานจอดรถไว้คอยบริการให้นักท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัยและความสบายใจกับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชน
2. ควรจะมีบ้านพักไว้รองรับนักท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว โดยในปัจจุบันที่ชุมชนสาครลีจะเป็นการพักรวมกับบ้านเกษตรกรอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความอึดอัดได้ จึงควรหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับจัดสร้างเป็นบ้านพักไว้คอยบริการ
3. ควรจะมีการเตรียมความพร้อมของบุคคลากรและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการให้บริการความรู้ด้านการเกษตร ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาดูงานควรมีหน่วยงานของรัฐบาลส่งนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่มาคอยให้คำปรึกษาและแนะนำต่าง ๆ เพื่อจะได้เกิดความเชื่อถือแก่นักท่องเที่ยว

4. การที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้นควรจะมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกทราบ เช่น ควรมีการจัดทำแผ่นพับหรือป้ายประกาศไว้คอยแนะนำสถานที่ว่ามีอะไรน่าสนใจบ้าง
 ดังนั้น ควรจะมีการพัฒนาสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลหรือองค์กรให้มากกว่านี้

ตอนที่ 3 วิจัยผลการศึกษา

จากการศึกษาสวนเกษตรยั่งยืน ชุมชนสากล พบว่า คนในชุมชนที่การประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และมีการรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมบางในส่วนของกิจกรรมชุมชนในเรื่องของเชิงท่องเที่ยวแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มาเที่ยวส่วนใหญ่จะมาในรูปศึกษาดูงาน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละกิจกรรมว่าหลักในการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม มีหลักในการดำเนินอย่างไร คนในชุมชนมากกว่า เพราะสภาพแวดล้อมของชุมชนเหมาะแก่การศึกษาด้านนี้มากและเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์เรื่องอารยธรรม ไทยที่ยาวนานจึงเหมาะแก่การศึกษาด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน ในสวนของกิจกรรมที่มีความสนใจในอีกด้านหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาดูงานคือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพราะชาวบ้านจะใช้เทคโนโลยีชาวบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในการแปรรูปผลผลิตต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก

แต่ชุมชนยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบถ้ามีการประชาสัมพันธ์จะเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากกว่านี้ส่วนมากจะรู้จักของนักท่องเที่ยวมากกว่านี้ส่วนมากจะรู้ในกลุ่มนักศึกษาดูงานมากกว่า

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่มีในชุมชนสากล

กิจกรรมที่มีในชุมชนสากล ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมกองทุนชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่ม เพื่อนำเงินออมที่ได้มาเป็นทุนในการทำกิจกรรมการผลิตอื่น ๆ ต่อไป
2. กิจกรรมการแพทย์แผนไทย เป็นกิจกรรมที่เป็นการบำบัดรักษาคนในชุมชน หรือคนภายในนอกชุมชนที่เข้ามาเที่ยวชม ดูงาน โดยใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษา โดยการนวด การกิน การอบตัว เป็นต้น
3. กิจกรรมธุรกิจชุมชน เป็นกิจกรรมที่นำผลผลิตที่มีในชุมชนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายให้คนในชุมชน หรือคนที่เข้ามาในชุมชน เช่น น้ำสมุนไพร
4. กิจกรรมครัวชุมชน เป็นกิจกรรมที่นำผลผลิตจากทุก ๆ กิจกรรมนำมาขายที่ครัวชุมชนหรือครัวชุมชนเป็นสื่อกลางในการจำหน่ายสินค้าให้คนที่เข้ามาในชุมชน
5. กิจกรรมเกษตรธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติมากกว่าการใช้สารเคมีในการเจริญเติบโต หรือการกำจัดแมลง ในกิจกรรมเกษตรธรรมชาติจะผลิตผักปลอดสารพิษ โดยใช้สะเดาเป็นสารกำจัดแมลง

การเตรียมความพร้อมในการให้บริการ

จากการศึกษาสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลยังไม่มีความพร้อมให้การให้บริการกับนักท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้าน เช่น

1. ในด้านของที่พักรต่าง ๆ จะเป็นการกับบ้านเกษตรกรไม่มีที่พักที่เป็นส่วนตัวให้กับนักท่องเที่ยว
2. ในด้านตัวเกษตรกรเองก็ไม่มีความรู้ความสามารถเท่าที่ควรที่จะไว้คอยแก้ไขปัญหาที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบถึงเรื่องการทำการเกษตร
3. ในด้านกิจกรรมก็จะเป็นกิจกรรมที่เกษตรกรที่ทำกันอยู่แล้ว

สวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางนมโค อยู่แล้ว เช่น การให้ความช่วยเหลือในเรื่อง การส่งนักวิชาการเกษตรมาคอยให้ความรู้และแนะนำในการดำเนินงานของกิจกรรมต่าง

ปัญหาในการดำเนินงานของชุมชนสากล

จากการศึกษาพบว่าปัญหาในการดำเนินงานของสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลยังไม่พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพราะว่าชุมชนสากลเป็นการบริหารงานกันเองของคนภายในชุมชน ไม่ต้องไปลงทุนหาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวหรือคณะที่เข้ามาดูงาน ดังนั้น จึงไม่เกิดปัญหาของคนในชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกของสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลก็มีอยู่ตามบ้านเรือนของเกษตรกรอยู่แล้ว และที่สำคัญคนที่เข้ามาเที่ยวหรือเข้ามาดูงานก็ต้องการเรียนรู้ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชนสากลอยู่แล้ว

ปัญหาและอุปสรรคของงานวิจัย

1. การเดินทางเข้าสู่สวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากลไม่สะดวกเพราะมีรถผ่านเข้าถึงน้อยมาก
2. เกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือในการให้ความรู้เนื่องจากตัวเกษตรกรเองก็ยังขาดความรู้ อยู่เหมือนกัน
3. ข้อมูลในการศึกษาน้อยเพราะ ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาศึกษาเป็นแนวทางก่อนจึงทำให้ ข้อมูลที่ได้ไม่มากเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาในเรื่อง กรณีศึกษาสวนเกษตรยั่งยืนชุมชนสากล ต.บางนมโค อ.เสนา จ. พระนครศรีอยุธยา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคคลากรไว้คอยให้คำแนะนำแก่คณะที่เข้าไปศึกษาดูงานและเรื่องของสถานที่ว่ามีอะไรบ้าง
2. ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐให้ชุมชนสากลมีการพัฒนาให้มากขึ้นและพร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้คนภายนอกทราบว่าชุมชนสากลเป็นสถานที่ที่น่าจะเข้าไปศึกษา เช่น การจัดทำแผ่นพับ หรือ ป้ายประกาศ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

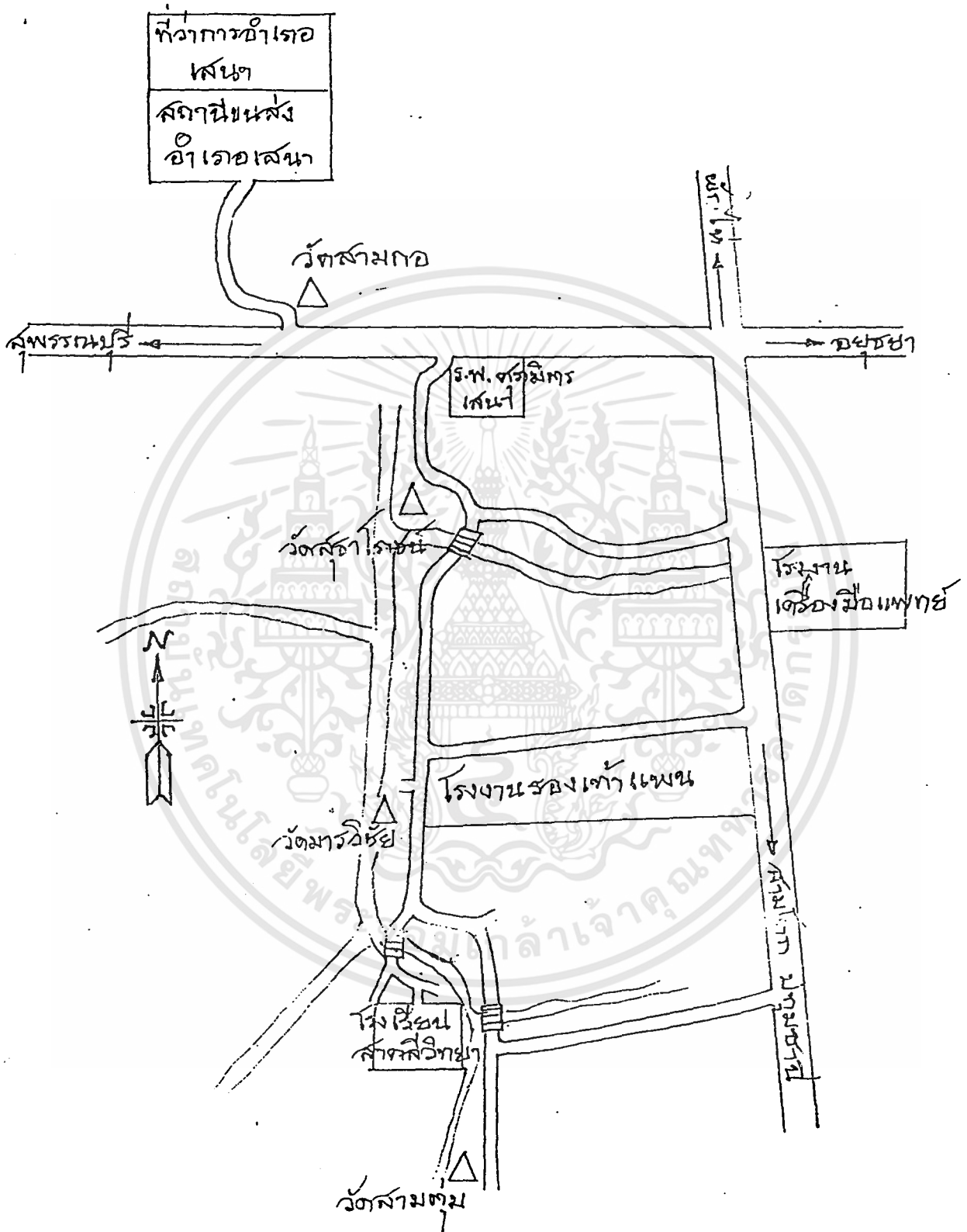
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กอววางแผนโครงการ. (มปป). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.
กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กอววางแผนโครงการ. 2536. **สรุปปัญหาและการป้องกันแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เกษม จันทร์แก้ว.2541. **สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต**.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิคม จารุมณี. 2535. “การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” น. 1-3. **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. หน่วยศึกษานิเทศน์กรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา.
- ภราเดช พยัควิเชียร. 2539. **การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน**. จุลสารการท่องเที่ยวฉบับที่ 15 ปีที่ 2 เดือน 4-5.
- วินัย วีรวพัฒนานนท์. 2538 “การท่องเที่ยวกับสภาพแวดล้อม”. น.124 – 125 . **การท่องเที่ยวกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ**.
- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. 2540. **การดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ**. สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
- ศูวิดา ธรรมมณีวงศ์. 2543. **เอกสารประกอบการนำเสนองานต่อชุมชนสากล**. วันที่ 9 – 10 พฤษภาคม 2443.
- เสรี วังส์ไพจิตร. 2533. “การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว”. น.189 – 214. **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร.
- เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. 2541 **พฤติกรรมกรท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยก กาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร
สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สร้อยดี อาสาสรรพกิจ. 2540. **การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม** จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 16 เล่มที่ 1 มกราคม – มีนาคม น. 1-3.

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวกที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวกที่ 2

ใบแสดงความจำนงค์ขอกู้เงินตั้งจะออมทรัพย์สากล

เขียน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียนประธานกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์สากล

ข้าพเจ้า นาย นาง นางสาว.....

สมาชิกกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์สากล สมาชิกเลขที่.....มีความประสงค์ขอกู้เงินตั้งจะ
 ออมทรัพย์สากล เป็นจำนวนเงิน.....บาท (.....) เพื่อ
 ไปดำเนินการ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ขอ

หมายเหตุ *

ใบแสดงความจำนงค์ขอกู้ สมาชิกขอได้ที่หัวหน้ากลุ่มของสมาชิกพร้อมเขียนรายละเอียดส่ง
 หัวหน้ากลุ่มภายในวันที่ 1 ของทุกเดือนและหัวหน้ากลุ่มนำให้คณะกรรมการเพื่อการ พิจารณา ทุก
 วันที่ 2 ของทุกเดือน

คำขอกู้และหนังสือสัญญาเงินกู้เงินสัจจะออมทรัพย์สาครลี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน คณะกรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์สาครลี

ข้าพเจ้า.....อาชีพ.....

เสนอการกู้เงินกลุ่มสัจจะออมทรัพย์สาครลี ซึ่งข้าพเจ้าขอเงินสัจจะออมทรัพย์สาครลีเป็นจำนวนเงิน.....บาท (.....) โดยจะนำเงินไปใช้ในการดังต่อไปนี้.....เมื่อข้าพเจ้าได้รับเงินกู้แล้ว ข้าพเจ้าขอส่งต้นเงินกู้เป็นรายเดือนเดือนละเท่ากัน งวดละ.....บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยเป็นจำนวน.....งวด ตั้งแต่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์สาครลีออกเงินกู้ให้

ลงชื่อ.....ผู้ขอกู้เงิน

(.....)

(1) คำเสนอขอสมาชิกที่จะเป็นพยาน / ผู้ค้ำประกัน

ข้าพเจ้า.....อาชีพ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ผูกพันที่จะเป็นพยาน / ผู้ค้ำประกัน ตามคำขอกู้นี้ จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ลงชื่อ.....พยานและผู้ค้ำประกัน

(.....)

(2) คำเสนอขอสมาชิกที่จะเป็นพยาน / ผู้ค้ำประกัน

ข้าพเจ้า.....อาชีพ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ผูกพันที่จะเป็นพยาน / ผู้ค้ำประกัน ตามคำขอกู้นี้ จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ลงชื่อ.....พยานและผู้ค้ำประกัน

(.....)

ข้าพเจ้า.....ได้รับเงินกู้จำนวน.....บาท

(.....) ไปเรียบร้อยแล้ว

ลงชื่อ.....ผู้กู้

(.....)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้